

KYBERŠIKANA_
o její prevenci

KYBERŠIKANNA_

a její prevence

příručka pro učitele

Publikace vznikla v rámci projektu „Prevence nebezpečných komunikačních praktik při využití ICT“, podpořeného v rámci „PROGRAMU PODPORY NEINVESTIČNÍCH PROJEKTŮ PREVENCE KRIMINALITY OBCÍ 2009“ Plzeňského kraje.

Kyberšikana a její prevence – příručka pro učitele

© 2009 Člověk v tísni, o.p.s.

© 2009 Statutární město Plzeň

ISBN 978-80-86961-78-1

Člověk v tísni, o. p. s.

Publikace vznikla v rámci projektu „Prevence nebezpečných komunikačních praktik při využití ICT“, podpořeného z „PROGRAMU PODPORY NEINVESTIČNÍCH PROJEKTŮ PREVENCE KRIMINALITY OBCÍ 2009“ Plzeňského kraje. Žadatelem projektu je statutární město Plzeň, realizátorem plzeňská pobočka společnosti Člověk v tísni, o. p. s. (www.cvtplzen.cz). V rámci projektu mj. proběhlo školení prvních 13 metodiků prevence působících na školách v Plzeňském kraji (v zápětí dalších 18 na zakázku KCVJŠ Plzeň) a semináře s více než 100 žáky.

Společnost Člověk v tísni se v oblasti prevence skrze svůj program Varianty (www.varianty.cz) dlouhodobě zaměřuje zejména na témata lidských práv, rasismu a xenofobie. V Plzeňském kraji školám nabízí semináře o neonacismu, migraci a cizincích v ČR a dílny s dokumentárním filmem. Od roku 2006 společnost intenzivně rozvíjí program Kariérního a pracovního poradenství nabízející dětem a mládeži workshopy s prvky zážitkové pedagogiky. Prevenci šikany se doposud věnovala převážně prostřednictvím tematických dokumentárních filmů a besed v rámci festivalu o lidských právech Jeden svět (www.jedensvet.cz) a programu Jeden svět na školách (www.jedensvetnaskolach.cz).

> NA PŘÍPRAVĚ PUBLIKACE SE PODÍLELI

Pedagogicko psychologická poradna Plzeň

K účasti na projektu byly pro svoji zkušenost se školní diagnostikou a řešením šikany přizvány pracovníce (tzv. metodoložky) plzeňské Pedagogicko-psychologické poradny (PPP). Činnost *poradenského metodologa* vychází z vyhlášky Ministerstva školství. Metodolog mj. napomáhá školám při tvorbě minimálně preventivního programu a tvorbě projektů, zajišťuje koordinaci a metodickou podporu školních metodiků prevence, průběžně vytváří a distribuuje školním metodikům prevence dokumentaci související s aktualizovanými vyhláškami v oblasti primární prevence atp. V případě potřeby také dává podnět ke svolání rodičovských schůzek a asistuje při nich, upozorňuje školní metodiky prevence na změny a nově vzniklé organizace v oblasti primární prevence, možnosti vzdělávání a alternativní zdroje informací.

ÚVODEM	11
ZÁKLADNÍ INFORMACE	13
STATISTIKY	14
EVROPSKÉ STATISTIKY	14
KYBERŠIKANA V ČESKÉ REPUBLICE.....	14
JAK FUNGUJE KYBERŠIKANA	15
DEFINICE A HLAVNÍ RYSY.....	15
TYPY KYBERŠIKANY	17
TYPY KYBERAGRESORŮ	19
KYBERGROOMING	21
DESÁTERO OBRANY KYBERGROOMINGU.....	22
PRÁVNÍ OKÉNKO	23
CO JE NA INTERNETU V ČR NELEGÁLNÍ.....	24
LISTINA DĚTSKÝCH PRÁV NA INTERNETU	25
ŠKÁDLENÍ NEBO ŠIKANA?.....	26
ZÁVISLOST NA INTERNETU.....	27

➤ OBSAH

KASUISTIKY	30
KYBERŠIKANÁ ZABÍJÍ! (BLOG).....	31
VARUJÍCÍ PŘÍPADY Z ČESKÉHO PROSTŘEDÍ.....	36
PREVENCE-DIAGNOSTIKA-INTERVENCE	38
NETIKETA.....	39
UŽIVATELÉ A OBĚTI - JAK SE CHRÁNIT PŘED KYBERŠIKANOU A JAK SE BRÁNIT KYBERÚTOČNÍKŮM.....	42
PRAVIDLA A DOPORUČENÍ PRO BEZPEČNÉ UŽÍVÁNÍ INTERNETU.....	42
OBRAŇA PŘI ÚTOCÍCH.....	44
ŠKOLA - PŘÍKLADY PRAVIDEL A PREVENTIVNÍCH OPATŘENÍ.....	46
10 DOPORUČENÍ PRO UČITELE	46
PŘÍKLADY KONKRÉTNÍCH OPATŘENÍ VE ŠKOLÁCH NA PLZEŇSKU.....	48
RODINA - PŘÍKLADY PRAVIDEL A PREVENTIVNÍCH OPATŘENÍ.....	50
10 TIPŮ PRO RODIČE.....	50
DIAGNOSTIKA - JAK RODIČ NEBO UČITEL ROZPOZNAJÍ KYBERŠIKANU?.....	53

ŘEŠENÍ KYBERŠIKANY	55
ŠKOLA – 10 KROKŮ UČITELE.....	55
RODINA – 10 KROKŮ RODIČE.....	57
METODICKÉ LISTY, PLÁNY LEKCÍ.....	59
NÁZEV LEKCE: LOADING.....	60
NÁZEV LEKCE: KYBERŠIKANA	62
NÁZEV LEKCE: GROOMING.....	64
NÁZEV LEKCE: NA DRUHÉM KONCI.....	66
NÁZEV LEKCE: VÍM, CO MŮŽE BÝT NEBEZPEČNÉ	69
UŽITEČNÉ MATERIÁLY	74
SMLOUVA O POUŽÍVÁNÍ INTERNETU V RODINĚ	75
VYSVĚDČENÍ ŠKOLY Z KYBERŠIKANY.....	77
TEST: JSEM KYBERAGRESOR?	81
TEST ZÁVISLOSTI NA INTERNETU	83

> OBSAH

SLOVNÍČEK POJMŮ	85
ODKAZY NA DALŠÍ ZDROJE INFORMACÍ A MATERIÁLY	102

ÚVODEM

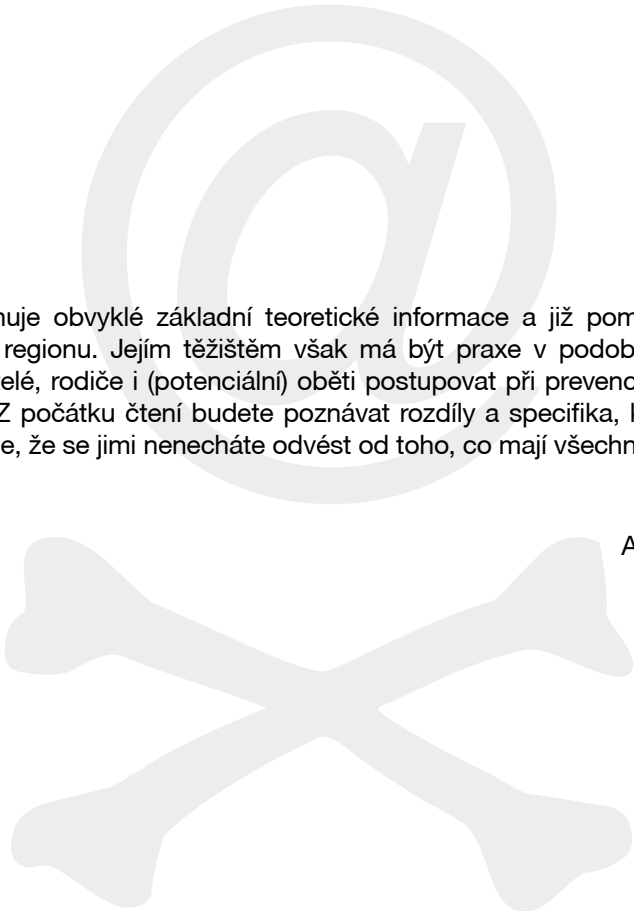
Vážení pedagogové, metodici prevence, rodiče!

Připravili jsme pro Vás materiál věnovaný jednomu z aktuálních témat primární prevence. Po jeho prostudování možná zjistíte, že Vaši žáci nebo i Vy sami máte s kyberšikanou větší zkušenosti, než jste si dosud mysleli.

Dostupná šetření i zkušenost z pilotního semináře, který během listopadu 2009 v Plzeňském kraji absolvovalo prvních 13 pedagogů, naznačují, že agrese, která nevede bezprostředně k fyzickému násilí, máme tendenci přehlížet a zlehčovat. Kyberšikana a další nebezpečné praktiky využívající vlastností nových technologií, zejména Internetu a mobilních telefonů, jsou pro nás, na rozdíl od žáků a studentů, neprobádanou novinkou. Vaše časté pochybnosti, máte-li do „zábavy“ dětí ve virtuálním světě, zvláště když z velké části probíhá mimo školu, vůbec vstupovat, jsou proto pochopitelné. Snad Vám s tímto dilematem pomůže několik příběhů. Ukazují, že kyberšikana vede k vážným psychickým problémům, z nichž některé končí sebevraždami. Nejen žáků, ale i učitelů.

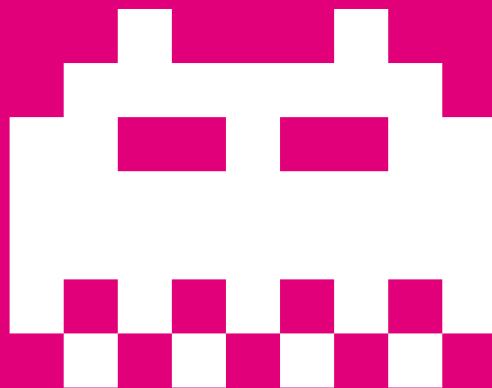
V případě informačních a komunikačních technologií (zkráceně ICT), jejich využívání a dopadů se ještě řádku let budeme moci schovávat za rétoriku „novosti“ a konejšit se odkazy na rychlost postmoderní doby a obtížnost překonávání generačních propastí. Při tvorbě této příručky jsme s překvapením zjistili, že informací k tématu je dostatek. Nepřicházíme se zásadně novým poznáním. Následující text je především kompilátem materiálů, které jsou na Internetu volně dostupné¹. Jeho cílem je tyto zdroje a informace shrnout, zpřehlednit a ještě více zpřístupnit v podobě jedné publikace putující přímo do západočeských škol a prostřednictvím elektronické verze také do každé domácnosti, budete-li chtít.

¹ Nejvíce jsme čerpali z výstupů projektů E-Bezpečí a Saferinternet, jejichž autorům bychom tímto chtěli poděkovat. Další důležitou součástí jsou překlady ze zahraničních zdrojů, a to převážně z britských a amerických webů specializujících se na problematiku kyberšikany.

Publikace v úvodu obsahuje obvyklé základní teoretické informace a již poměrně rozšířené kasuistiky, doplněné o zkušenosti z regionu. Jejím těžištěm však má být praxe v podobě konkrétních doporučení a návodů, jak by měli učitelé, rodiče i (potenciální) oběti postupovat při prevenci, diagnostice i samotném hašení vzniklých požárů. Z počátku čtení budete poznávat rozdíly a specifika, která jsou pro porozumění kybersikaně klíčová. Věříme, že se jimi nenecháte odvést od toho, co mají všechny formy šikany společné.

Za autorský tým
Aleš Kavalír a Nina Rottová

ZÁKLADNÍ INFORMACE_

ZÁKLADNÍ INFORMACE_

STATISTIKY

Evropské statistiky²

- s kyberšikanou se setkala nebo ji přímo zažilo 15 % žáků
- 85 % z nich o tom někoho informovalo, přičemž 24 % lidí, kterým to oznámili, reagovalo bez zájmu, nechtěli pomoci
- 55 % žáků si myslí, že je kyberšikana hodně rozšířená
- 22 % respondentů se domnívá, že by hledalo pomoc nebo by vypomohlo kamarádovi, 78 % uvedlo, že by upadlo do deprese

Kyberšikana v České republice

- s kyberšikanou se setkala nebo ji přímo zažilo 22 % žáků³
- 45 % z nich o tom někoho informovalo, přičemž 24 % lidí, kterým to oznámili, reagovalo bez zájmu, nechtěli pomoci
- 70 % žáků si myslí, že je kyberšikana hodně rozšířená
- 22 % respondentů se domnívá, že by hledalo pomoc nebo by vypomohlo kamarádovi, 78 % uvedlo, že by upadlo do deprese

Výzkum E-Bezpečí⁴:

- 72 % českých žáků nahrává jiné osoby prostřednictvím mobilních telefonů
- Nejčastěji nahrávají kamarády, spolužáky, sourozence, dále rodiče či jiné členy rodiny. Učitele si nahrálo cca 8 % respondentů.

2 Zdroj: <http://www.cyberbully.eu/stats>. Statistiky jsou jedním z výstupů evropského projektu „Challenges in Schools“, který se uskutečnil od března 2008 do března 2009 v 50 evropských školách. Barvy České republiky hájily 4 školy (Praha, Brno, Prostějov, České Budějovice).

3 Zdroj: <http://www.cyberbully.eu/stats-czech> a <http://www.skolahostivar.cz/111-projekty/>.

4 Zdroj: <http://cms.e-bezpeci.cz/content/blogcategory/20/22/lang.czech/>. Výzkum realizovaný v rámci projektu E-Bezpečí, do kterého se zapojilo více než 2000 žáků základních a středních škol (největší část vzorku tvořili žáci a studenti ve věku 11-16 let).

- Pořízenou nahrávku většina žáků nechala v mobilu (36,2 %), smazala ji (26,04 %), 5 % respondentů video uložilo na webové stránky (např. portálu YouTube, osobní stránky apod.).
- Nejčastější motivaci žáků tvoří nuda (31,25 %), přání nahrávané osoby (26,22 %) a nahrání záznamu na památku (26,13 %). Přibližně 4 % respondentů nahrálo jinou osobu kvůli pomstě.
- 85,13 % respondentů uvedlo, že nahrávaná osoba věděla o tom, že je nahrávána.
- 48,74 % respondentů s nikým o řešení kyberšikany nikdy nehovořilo ani se o tom nedozvědělo z jiného zdroje (např. z médií).
- 63,44 % žáků bylo seznámeno s nějakými pravidly týkajícími se chování spojeného s využíváním mobilního telefonu. Tato pravidla jim nejčastěji stanovují rodiče (34,66 %).

JAK FUNGUJE KYBERŠIKANA

Definice a hlavní rysy⁵

Kyberšikanu (cyberbullying) lze stroze definovat jako „zneužití ICT (informačních komunikačních technologií), zejména pak mobilních telefonů a Internetu, k takovým činnostem, které mají někoho záměrně vyvést z rovnováhy“.⁶

Konkrétnější představu nabízí například obsírnější vysvětlení Wikipedie: „Kyberšikana (též kybernetická šikana, počítačová šikana či cyberbullying) je druh šikany, který využívá elektronické prostředky, jako jsou mobilní telefony, e-maily, pagery, Internet, blogy a podobně. Řada jejích projevů může spadat do oblasti kriminálních činů. Její nejobvyklejší projevy představuje zasílání obtěžujících, urážejících či útočných mailů a SMS, vytváření stránek a blogů dehonestujících ostatní, popřípadě může kyberšikana sloužit k posilování klasických forem šikany, nejčastěji prostřednictvím nahrání

⁵ Zdroj: <http://proti-sikane.saferinternet.cz/sikana-a-kybersikana>

⁶ Zdroj: <http://cms.e-bezpecni.cz/content/view/14/39/lang,czech/>

ZÁKLADNÍ INFORMACE_

scény na mobilní telefon a jejího následného rozeslání známým dotyčného, popřípadě vystavení na Internetu. Zejména poslední varianta šikany může být extrémně nebezpečná – pokud se spojí s nějakou velmi ponižující situací, takovéto zveřejnění ponižujících materiálů pro obrovské množství lidí (které nejde vzít zpět) mnohonásobně zvyšuje utrpení a trauma oběti, což na ni může mít extrémně neblahý dopad⁷.

Samotný název naznačuje, že v případě kyberšikany máme co do činění se specifickou formou klasické šikany (chování, jehož záměrem je opakovaně ubližovat, ohrožovat, nebo zastrašovat jiného člověka, případně skupinu lidí) „tváří v tvář“. Vlastnosti virtuální reality, tím, že nabízí jiné nástroje ubližování, mění charakter celého procesu šikanování. Pro porozumění tomuto jevu proto bývají vyzdvihovány některé jeho charakteristické rysy.

Anonymita

Šikanování s využitím komunikačních a informačních technologií se oproti klasické šikaně liší například tím, že pachatel může zůstat anonymní a oběť se nikdy nemusí dozvědět, kdo ji šikanoval. Může jej znát, stejně tak se s ním v životě nemusela setkat, protože si ji agresor vybral náhodou, třeba jen podle telefonního čísla. Pachatelé se skrývají za skrytá čísla, přezdívky, smyšlené emailové adresy. Anonymita jim umožňuje agresí stupňovat a dovolit si to, co by si tváří v tvář nedovolili.

Nezávislost na místě a čase

Původce kyberšikany nemusí být fyzicky na stejném místě jako jeho oběť. Na rozdíl od klasické šikany nemáme kam před kyberšikanou utéct, protože nás může díky rozšíření a snadné dostupnosti komunikačních technologií (mobilní telefony, připojení k Internetu) dosáhnout prakticky v jakémkoli čase i na místech, kde jsme se dříve cítili bezpečně, kde jsme hledali útočiště. Například doma. Na rozdíl od opakovaných fyzických setkání stačí, když například agresor jednorázově vyvěsí na webu fotku oběti. Tu už si může kdokoli zkopírovat a šířit.

⁷ Zdroj: <http://cs.wikipedia.org/wiki/Kyber%C5%A1ikana>

Proměna agresora i obětí

Pro kyberšikanování není zapotřebí fyzická síla, ale zdatnost v komunikačních technologiích, kterou může mít prakticky kdokoli. Oběťmi útoků už nemusí být pouze outsideri z řad vrstevníků, mladších a slabších. Virtuální šikana probíhá jak mezi vrstevníky, tak i napříč různými generacemi. Nezáleží na pohlaví ani na věku. Oběťmi kyberšikanů se stávají i učitelé, kupříkladu zveřejněním diskriminujících materiálů na serveru YouTube nebo dalších veřejných portálech s vysokou návštěvností. Vyšší riziko hrozí dětem, které jsou na mobilech nebo počítačích závislé.

Pro pobavení kohokoli

Kyberšikana často zaručuje velmi početné obecenstvo, přičemž se mohou přidávat další a další diváci.

Obtížná kontrola a rychlé šíření

U kyberšikanů chybí klasické znaky šikanování, kterých by si mohlo okolí (zejména dospělí) všimnout. Elektronicky posílané zprávy se dají hůře kontrolovat. Většinou trvá delší dobu, než se odhalí

nějaký problém či potenciální nebezpečí. Proto se může kyberšikana rychle šířit.

Typy kyberšikanů

Můžeme rozlišit dva typy kyberšikanů – **přímé útoky** (zprávy posílané přímo obětí) a **kyberšikanu v zastoupení** (využívání druhých pro šikanu obětí v kyberprostoru). Kyberšikana v zastoupení je mnohem nebezpečnější, protože se jí spolupachatelé (včetně dospělých) často účastní nevědomky.

1. Přímé útoky

- Posílání obtěžujících, výhrůžných nebo krutých zpráv formou SMS, po emailu nebo „kecálcích“ (icq apod.).
- Kradení hesel a následné zneužívání osvojeného účtu.
- Blogování - zveřejňování intimních informací nebo pomlouvání prostřednictvím blogu.
- Zveřejňování choulstivých nebo lživých informací a obrazových materiálů na webových stránkách nebo jejich šíření telefonem – zejména záznamy aktů klasické šikany, násilí páchaného na oběti nebo např. pornografické fotografie s tváří oběti.
- Posílání dehonestujících obrázků přes email nebo mobilní telefony – nejčastěji posílání obrázků, foto-

ZÁKLADNÍ INFORMACE_

grafii a video nahrávek spolužáků nebo učitelů – kde je oběť zesměšňována a karikována.

- Internetové hlasování *Kdo je super a kdo není? Kdo je největší kráva v šestý třídě?* Tyto typy otázek nekontrolovatelně běží v různých internetových hlasováních a všechny jsou vytvořeny někým z blízkého okolí. Staly se novým způsobem, jak děti mohou šikanovat své vrstevníky online.
- Interaktivní hraní – při hraní na herních zařízeních typu X-Box Live a Sony Play Station 2 Network jsou děti v živém spojení přes chat nebo telefonování prostřednictvím Internetu s kýmkoli, na koho v online hře narazí. Někdy ostatní slovně napadají, uzamykají před někým hrací místnost, vypouštějí do éteru nepravdivé zvěsti, nebo nabourávají cizí účty.
- Rozesílání zákeřných kódů (viry, spyware, hackování).
- Zasílání pornografických nebo jiných obtěžujících emailů a zpráv – útočníci své oběti zapisují do různých hromadných seznamů a jim pak chodí tisíce nevyžádaných zpráv (v případě pornografie je pak například mohou rodiče podezírat z navštěvování erotických stránek).
- Vydávání se za jiného člověka – svoji oběť.

2. Kyberšikana v zastoupení

O kyberšikanu v zastoupení se jedná tehdy, najde-li si agresor pro špinavou práci někoho jiného. Ten je pak většinu času nevědomým komplicem, protože neví, že je využíván k obtěžování jiných lidí. Proto je kyberšikana v zastoupení považována za nebezpečnější.

Příkladem může být zneužívání možnosti upozornění na porušování pravidel, kterou nabízejí provozovatelé různých služeb. Kliknutím na ikonku s nápisem „Varování“ nebo „Upozornění“ je poskytovatel upozorněn, že oběť se dopustila něčeho, co porušuje pravidla. Pokud účastník fóra, uživatel emailu apod. poruší opakovaně pravidla, může mu být zrušen účet (Někteří poskytovatelé si jsou možnosti zneužití vědomi a často kontrolují, zda jsou zaslaná varování odůvodněná). V tomto případě je jako nevědomý komplic využit právě poskytovatel připojení.

Někdy jsou nevědomými spoluviníky i rodiče obětí. Pokud kyberagresor dokáže nastolit takovou situaci, že to na první pohled vypadá, že oběť dělá něco špatně a její rodiče jsou o tom informováni, často své dítě poté potrestají.

Kyberšikana v zastoupení často začíná tím, že se kyberagresor vydává za svoji oběť. Může se nabourat do jejího účtu nebo ukradnout heslo. Může si také založit nový účet, předstíraje, že jde o účet oběti. Poté se pod identitou své oběti chová takovým způsobem, aby jí způsobil problémy: například jejím jménem rozesílá nenávistné a sprosté zprávy. Příjemci, kteří na ně reagují, dovršují pachatelův záměr a stávají se jeho komplici. Agresori také mohou změnit heslo k účtu, takže se na něj majitel již nedostane.

Typy kyberagresorů⁹

1. „Pomstychtivý andílek“
2. Bažící po moci
3. „Sprostý holky“
4. Neúmyslný kyberagresor

Pro jednotlivé typy kyberagresorů jsou typické různé styly kyberšikanování. Liší se i způsoby, jak se skrývají nebo jak svoji činnost šíří. Někteří jsou tajnůstkáři, zatímco jiní potřebují publikum. Jsou i tací, kteří jednájí naprosto neúmyslně. I motivy agresorů jsou odlišné, proto neexistuje žádné

řešení, které je vhodné pro všechny případy. Musíme nejdříve znát motiv.

1. „Pomstychtivý andílek“

Pro tento typ je příznačné, že se jako agresor vůbec nevnímá. Vidí se jako „zlonapravující“, představuje si, že chrání sebe či ostatní před „zlo duchem“, který díky jeho intervenci teď po právu trpí. Často sám (kyber)šikanu zažil a nyní oplácí stejnou mincí. Může být naštvaný kvůli něčemu, co jeho oběť udělala, a myslí si, že kyberšikanou se zaručeně pomstí nebo dá oběti „lekci“. Kyberagresor v hávu pomstychtivého andílka se často zaplétá do hry, ve které se snaží ochránit svého šikanovaného kamaráda. Tito pomstychtivci pracují ve většině případů sami, ale mohou své aktivity a motivy sdílet se svými nejbližšími přáteli a těmi, které vnímají jako oběti nyní kyberšikanovaného agresora.

Jak pracovat s tímto kyberagresorem: Pomstychtiví andílci potřebují vědět, že nikdo by neměl zkoušet brát právo do svých rukou. Potřebují si uvědomit, že bojovat se šikanou ještě větší šikanou věci pouze zhoršuje. Cílem je, aby se začali

⁹ Zdroj: Převzato z: <http://www.stopcyberbullying.org/parents/howdoyouhandleacyberbully.html>.

ZÁKLADNÍ INFORMACE_

vidět jako agresori, nikoli jako pachatelé dobra, za které se považují.

2. Bažící po moci

Někteří kyberagresori chtějí dávat najevo svoji autoritu, ukazovat, že jsou dostatečně silní na to, aby ostatní dělali, co po nich chtějí. Snaží se ovládat druhé prostřednictvím strachu. Tito po moci bažící agresori obvykle potřebují pro svou činnost publikum. Stačí malé, složené z jejich přátel nebo spolužáků. Kybersikana, o které by nikdo nevěděl, by jim k pocitu moci nestačila. Svými činy se často chlubí a chtějí vyvolat reakci. Pokud se jim jí nedostává, stupňují útoky tak dlouho, dokud nějakou nedostanou. Zajímavé je, že tento typ pachatele je často obětí klasické „offline“ šikany. V kyberprostoru jsou posilováni anonymitou a tím, že svoji oběť nikdy nepotkají tváří v tvář. Na Internetu se mohou, na rozdíl od reálného světa, chovat jako chuligáni. Další znaky kyberagresora bažícího po moci: zřídka si uvědomuje závažnost svých činů, často využívá kybersikany v zastoupení, oplývá technickými dovednostmi. Vzhledem k výše popsaným znakům může být tento typ nejnebezpečnější ze všech.

3. „Sprostý holky“

Tento typ je znuděný nebo hledá zábavu. Typickými agresory jsou v tomto případě děvčata. Nejčastěji šikanují jiná děvčata, ale neuniknou jim ani chlapci. Kybersikana „sprostých holek“ je obvykle páchána ve skupině, nebo je v této skupině alespoň plánována. Může se díť ze školní knihovny, na holčičích párty, nebo v některém z obývacích pokojů po skončení vyučování. Také „sprostý holky“ vyžadují publikum. Chtějí, aby ostatní věděli, kdo jsou zač a že právě ony oplývají silou šikanovat ostatní. Živnou půdou pro tuto kybersikany je touha po obdivu ve skupině nebo partě a samozřejmě také „ticho“ ostatních, kteří tomu přihlížejí a nechají to být. Rychlý konec nastane v případě, že „sprostý holky“ ve své činnosti nenajdou takovou zábavu, kterou hledaly.

4. Neúmyslný kyberagresor

Tyto agresory vůbec nenapadne, že by agresory mohli být. Hrají na ostatní online uživatele, že jsou „tvrdáči“, mohou se vydávat za někoho jiného, nebo peprně odpovídat na nenávislné či provokativní zprávy, které obdrží například v chatovací místnosti. Nemlátí kolem sebe záměrně. Pouze

odpovídají ostatním bez přemýšlení o následcích svého jednání. Mohou se cítit zranění nebo naštvaní, buď kvůli zprávám, které jsou jim zasílány ostatními, nebo třeba kvůli tomu, co viděli v online videích. Mají tendenci odpovídat ve vzteku nebo frustraci. Nepřemýšlejí předtím, než kliknou na „odeslat“. Vzhledem k jejich sklonu vystupovat na Internetu jako někdo jiný, mohou někdy posílat ostatním typické kyberšikanující zprávy, bez vědomí závažnosti tohoto jednání. Motivem jsou dva hlavní důvody: Můžu a Je to legrace. Neúmyslný agresor se v záplavě vtipkování takto může chovat i k některému ze svých přátel, který ale nemusí vždy poznat, od koho mu zpráva přichází a jak vážně je míněna. Často se svých činů dopouští o samotě a je upřímně překvapen, když ho někdo obviní z kyberšikanu.

KYBERGROOMING¹⁰

Tímto termínem je označováno chování internetových uživatelů, které má v dítěti vyvolat falešnou důvěru a připravit je na schůzku v reálném světě, jejímž cílem je oběť pohlavně zneužít. Toto velmi nebezpečné jednání zneužívající prostředí Internetu v praxi s kyberšikanou úzce souvisí, nehledě na to, že pro laiky se často jedná o synonyma. Pachatelé – nejčastěji dospělí jedinci využívají uměle vytvořený pocit, že jsou mladí milovníci, že je má někdo rád, a proto se jistě budou chtít s dospělým setkat i v reálném prostředí. Groomer s obětí komunikuje přes Internet i několik měsíců. Pokud se ji nedaří ke schůzce přesvědčit, přichází na řadu různá forma nátlaku, například vyhrožování zveřejněním choulostivých fotografií, které se agresorovi předtím z oběti podařilo vylákat. A zde již se jedná o kyberšikanu.

10 Zdroj: Převzato z <http://cms.e-bezpeci.cz/content/view/70/35/lang,czech/>.

ZÁKLADNÍ INFORMACE_

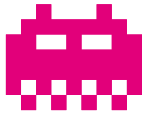
DESÁTERO OBRANY KYBERGROOMINGU

- 1.** Důkladně přemýšlejte o „online přátelstvích“ a konkrétně o těch, která se zdají být až moc perfektní na to, aby byla opravdová.
- 2.** Vždy si ukládejte kopie vašich rozhovorů a znovu čtete staré rozhovory, abyste mohli rozpoznat jakékoliv nesrovnalosti v příběhu, který vám váš online přítel vyprávěl, např. změnu svého věku nebo dalších údajů.
- 3.** Zvažte, proč po vás může někdo chtít, abyste udrželi vztah v tajnosti, nebo proč klade důraz a ptá se vás na otázky mimořádně osobního charakteru.
- 4.** Držte se zpátky, když se v konverzaci vyskytnou otázky sexuální povahy, a nebojte se říct NE cyber sexu.
- 5.** Nenechte se oklamat sliby naplňujícího, milujícího vztahu, protože tito jedinci často lžou a slibují tytéž věci zároveň několika dalším mladým lidem.
- 6.** Pamatujte si, že je vždy lepší neposkytovat své osobní informace lidem, které jste zrovna potkali v online prostředí, na chatu, při užívání ICQ, Skype apod.

- 7.** Online přátelství jsou nejlepší, když zůstanou online, a je naprosto v pořádku odmítnout osobní setkání tváří v tvář.
- 8.** Dvakrát si promyslete slib úžasného vztahu a silného sexuálního opojení a zvažte, zda nehledáte lásku na špatném místě.
- 9.** Sami si vytyčte své osobní hranice s ohledem na rozhovory o sexu a věřte svým rozhodnutím.
- 10.** Online přátelé by měli zůstat online přáteli.

Pro kybergroomera je typické, že:

- je neobyčejně trpělivý;
- komunikuje se svou obětí i několik měsíců, někdy i přes rok, než se odhodlá zjednat si schůzku ve skutečném světě;
- tváří se neobyčejně přátelsky;
- enormně se zajímá o rozvíjení vzájemného vztahu s vámi;
- bude chtít váš vztah udržet z větší části, pokud ne celý, v tajnosti;
- bude hovořit o milujícím vztahu;
- bude hovořit o tom, že tento vztah bude pokračovat, jakmile se v reálném světě potkáte;

- často se bude v konverzaci s vámi bavit o významu skutečné lásky;
- do konverzace vkládá i témata sexuální povahy;
- často žádá o fotografie;
- vyžaduje cybersex s použitím web kamery apod.

Motivací groomera je dosáhnout sexuálního uspokojení skrz často dost dlouhé vykořisťování mladého člověka. Velká část tohoto procesu zahrnuje lež a klam spáchaný na dítěti. Dítě si pak začne myslet, že je součástí milujícího, důvěryhodného a výjimečného vztahu.

PŘÁVNÍ OKÉNKO¹¹

Státem ratifikovaná Úmluva o právech dítěte zaručuje všem dětem v pedagogických zařízeních bezpečný pobyt bez poškozování zdraví a ohrožení života. **Šikanování je v řadě případů trestnou činností.**

- Šikana může naplňovat skutkovou podstatu trestných činů (omezování osobní svobody, krádeže, ublížení na zdraví, poškozování cizí věci, vydírání, loupeže, rasově motivované skutky, znásilnění, pohlavní zneužívání).
- Osoba mladší 15 let není trestně odpovědná, ale soud pro mládež jí může uložit podle zákona č. 218/2003 Sb., (o soudnictví ve věcech mládeže) některá z následujících opatření: dohled probačního úředníka, zařazení do terapeutického, psychologického nebo jiného vhodného výchovného programu ve střediscích výchovné péče, ochranná výchova.
- Trestní odpovědnost mladistvých (15 – 18 let) je posuzována soudy pro mládež podle zákona č. 218/2003 Sb. s ohledem na jejich rozumovou a mravní vyspělost osoby, proti níž se vede trestní řízení.

11 Zdroj: Převzato z <http://www.policie.cz/clanek/deti-a-sikana.aspx>.

ZÁKLADNÍ INFORMACE_

- Po dovršení 18 let věku jsou osoby plně trestně odpovědné a jednávají se běžným způsobem v trestním řízení.

Co je na Internetu v ČR nelegální¹²

Soubor zákonných norem – zákon č. 140/1961 Sb. (trestní zákon)

Přehled souvisejících paragrafů:

§ 205 Ohrožování mravnosti

Kdo uvádí do oběhu, rozšiřuje, činí veřejně přístupnými, vyrábí, dováží, provádí nebo vyváží, anebo za tím účelem přechovává pornografická díla písemná, nosiče zvuku nebo obrazu, zobrazení nebo jiné předměty ohrožující mravnost,

- a) která zobrazují dítě,
- b) v nichž se projevuje neúcta k člověku a násilí nebo
- c) která zobrazují pohlavní styk se zvířetem

bude potrestán odnětím svobody až na jeden rok nebo peněžitým trestem nebo propadnutím věci.

§ 217a Svádění k pohlavnímu styku

Kdo nabídne, slíbí nebo poskytne osobě mladší osmnácti let za pohlavní styk s ní, nebo za pohlavní

sebeukájení, obnažování nebo jiné srovnatelné chování úplatu nebo jinou výhodu či prospěch, bude potrestán odnětím svobody až na dvě léta nebo peněžitým trestem.

§ 198 Hanobení národa, etnické skupiny, rasy a přesvědčení

Kdo veřejně hanobí

- a) některý národ, jeho jazyk, některou etnickou skupinu nebo rasu, nebo
- b) skupinu obyvatelů republiky pro jejich politické přesvědčení, vyznání nebo proto, že jsou bez vyznání,

bude potrestán odnětím svobody až na dvě léta.

§ 198a Podněcování k nenávisti vůči skupině osob nebo k omezování jejich práv a svobod

Kdo veřejně podněcuje k nenávisti k některému národu, etnické skupině, rase, náboženství, třídě nebo jiné skupině osob nebo k omezování práv a svobod jejich příslušníků, bude potrestán odnětím svobody až na dvě léta.

¹² Zdroj: Převzato z <http://www.saferinternet.cz/zakony-a-pravidla/154-3>.

§ 260, § 261a Podpora a propagace hnutí směřujících k potlačení práv a svobod člověka

Kdo podporuje nebo propaguje hnutí, které prokazatelně směřuje k potlačení práv a svobod člověka nebo hlásá národnostní, rasovou, náboženskou či třídní zášť nebo zášť vůči jiné skupině osob, bude potrestán odnětím svobody na jeden rok až pět let.

§ 188a Šíření toxikomanie

Kdo svádí jiného ke zneužívání jiné návykové látky než alkoholu nebo ho v tom podporuje anebo kdo zneužívání takové látky jinak podněcuje nebo šíří, bude potrestán odnětím svobody až na tři léta nebo zákazem činnosti nebo peněžitým trestem.

Listina dětských práv na Internetu¹³

- Mám právo bádát, učit se a užívat si na Internetu všechny dobré věci.
- Mám právo nevyplňovat na Internetu žádné formuláře a neodpovídat na otázky.
- Mám právo uchovávat veškeré informace o sobě v tajnosti.
- Mám právo se na Internetu cítit bezpečně a být v bezpečí.
- Mám právo ignorovat e-maily a zprávy od lidí, které neznám nebo kterým nevěřím.
- Mám právo vždy požádat rodiče nebo vychovatele o pomoc.
- Mám právo necítit se provinile, když se na obrazovce počítače objeví odporné věci.
- Mám právo nahlásit dospělým každého, kdo se na Internetu chová divně.
- Mám právo, aby mne nikdo neobtěžoval a netrápil.
- Mám právo, aby mi lidé na Internetu prokazovali respekt.

13 Zdroj: Převzato z <http://www.nasedite.cz/webmagazine/kategorie.asp?idk=187>.

ZÁKLADNÍ INFORMACE_

Škádlení nebo šikana?

„Znám oběti kyberšikany mezi dospělými lidmi. Takové stokrát opakované sprosté esemesky dokážou rozložit i silnou dospělou osobnost. Oběti jsou křehké. A agresori rafinovaní,“ upozorňuje na sílu psychického teroru expert na téma šikany Michal Kolář.¹⁴

Během seminářů s metodiky prevence se často objevují názory typu „ať si to vyřeší děti mezi sebou“, „já přeci nemusím řešit každé škádlení, klukovinu“ a podobně. V pozadí těchto myšlenek mnohdy stojí nejasné chápání hranice, co je a co ještě není šikana. Praktičtější vodítko než některá z definic – např. „chování, jehož záměrem je opakovaně ubližovat, ohrožovat, nebo zastrašovat“ poskytuje Michal Kolář, odborný garant projektu Minimalizace šikany¹⁵: „Jaký je rozdíl mezi škádlením a šikanováním? Vnitřní rozdíl je veliký. Jestliže svého kamaráda škádlím, tak očekávám, že to bude legrace nejen pro mě, ale i pro něj. Ale když vidím, že to jako legraci nebere, že je zraněný,

pak pocitím lítost a omluvím se mu. U šikany je to obráceně. Agresor chce druhému ublížit, chce ho ranit. A má z toho radost. Nejenom, že se mu neomluví, ale své chování opakuje. A většinou násilí stupňuje.

Ještě bych měl doplnit jednu důležitou věc. Když někdo někoho škádlí a on mu jasně řekne, aby toho nechal, tak to musí respektovat. Jinak se jedná o porušování práva druhého člověka. A to má už k šikanování blízko. Naše práva končí tam, kde začínají práva druhého.

Aby člověk dokázal tyto dva fenomény rozlišit v praxi, je potřeba, aby znal kromě jiného několik vrstev speciální teorie šikanování, měl zkušenosti s řešením násilí mezi vrstevníky a byl morálně inteligentní.“

14 Zdroj: Převzato z http://zpravy.idnes.cz/sms-pro-hnidu-a-video-ze-zachoda-tak-vypada-kybersikana-p11-/domaci.asp?c=A090304_130312_domaci_nel.

15 Zdroj: citováno z <http://www.minimalizacesikany.cz/rodice-co-je-to-sikana/11-rodice-co-je-to-sikana/65-skadleni-nebo-sikana>.

ZÁVISLOST NA INTERNETU¹⁶

Téma šikanování prostřednictvím informačních a komunikačních technologií úzce souvisí s fenoménem závislosti. Ukazuje se, že vyšší riziko hrozí dětem, které jsou na mobilech nebo počítačích a jejich aplikacích závislé.

Závislost může vznikat na látce - alkohol, cigarety, jiné drogy i na činnosti - cvičení, hraní, nakupování nebo Internet. Zatím neexistuje oficiální psychiatrická diagnóza závislosti na Internetu. Určení hranice mezi běžným užíváním Internetu a závislostí není jednoduché. Různé studie považují za nadužívání Internetu rozmezí 5 až 25 hodin týdně a neshodují se ani ve vymezení pojmu „normální využití“.

Jeden z prvních pokusů o sestavení souboru symptomů závislosti na Internetu vyhodnotil závislého na Internetu pomocí dotazníku. Člověk je hodnocen jako závislý, pokud v posledním roce splňuje 4 nebo více následujících kritérií:

- Máte pocit, že myslíte na Internet nebo online služby, když jste offline?
- Cítíte potřebu trávit více času online, abyste dosáhli uspokojení?
- Nejste schopni kontrolovat své používání Internetu?
- Cítíte se neklidní vztekli nebo popudliví, když se pokoušíte ukončit své online aktivity?
- Chodíte na Internet, abyste unikli před problémy či se zbavili pocitů bezmocnosti, viny, úzkosti nebo deprese?
- Lžete rodině a přátelům, abyste zakryli, jak často a jak dlouho býváte online?
- Riskujete používáním Internetu ztrátu významného vztahu, zaměstnání, nebo příležitosti pro vzdělání či kariéru?
- Přestože utrácíte příliš mnoho peněz za internetové poplatky, stále se vracíte do online prostředí?

16 Zdroj: ŠMAHEL, David. Psychologie a internet: děti dospělými, dospělí dětmi. Praha: Triton, 2003. 158 s. Psychologická setkávání. ISBN 80-7254-360-1.

DIVÍNOVÁ, Radana. Cybersex : forma internetové komunikace. Praha: Triton, 2005. 167 s. ISBN 80 -7254-636-8.

ZÁKLADNÍ INFORMACE

- Máte abstinenční příznaky, jako narůstající depresi, náladovost nebo popudlivost, když jste offline?
- Zůstáváte online déle, než jste zamýšleli?

Psychologové používají k definování závislosti na Internetu kriteria, která jsou společná všem závislostem a poukazují na hlubší a univerzální příčiny závislosti.

Obecně lze závislost vymežit skrze přítomnost těchto symptomů:

Důležitost

- aktivita na Internetu se stává nejdůležitější v životě, ovlivňuje myšlení, pocity i chování. Pokud se člověk té činnosti nevěnuje, alespoň nad ní přemýšlí.

Změna nálady

- pokud činnost zrovna nevykonáváme, mění se nálada, jsme nesoustředění, popudliví vůči kritice tohoto našeho chování.

Zvyšování tolerance

- musíme se činnosti věnovat déle, aby nás to stále stejně těšilo. Nejsme schopni přestat v momentě, který jsme předem plánovali.

Abstinenční příznaky

- po přerušení činnosti se dostávají nepříjemné pocity.

Konflikt

- konflikt s okolním světem, narušování vztahů, zanedbávání našich zájmů, rodiny, práce, školy apod.

Recidivy

- opětovné návraty do stavů vyvolaných činností, při dalším kontaktu s předmětem závislosti se dostaneme do již dříve zažívaného stavu rychleji než poprvé.

Dle různých výzkumů většina uživatelů není závislá na Internetu samotném, ale Internet může být použit jako prostředek k podpoření jiné závislosti, např. na sexu, na hraní her a podobně. Většina závislých také používá Internet k sociálním kontaktům nebo k hraní. Virtuální realita jim poskytuje alternativu k běžnému životu. Závislost na Internetu lze rozdělit na 5 specifických podkategorií:

Závislost na počítači

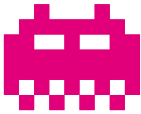
- především hraní počítačových her

Informační přetěžování

- surfování po webových stránkách a vyhledávání v databázích

Internetová kompulzivita

- online gambling, online nakupování, online obchodování

Závislost na kybervztahu

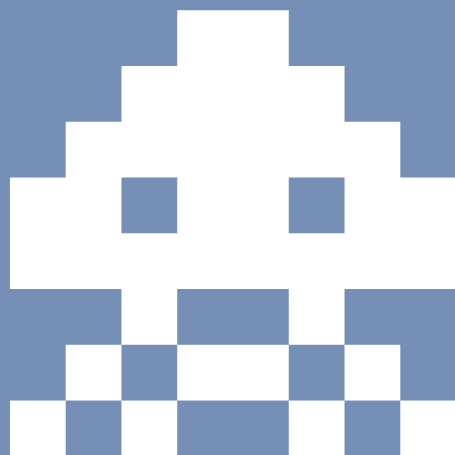
- přílišné zapojení do online vztahů skrze chaty, profily, komunikátory

Závislost na kybersexu

- používání webových stránek pro kybersex a kyberporno

Typický závislý na Internetu?

Dle socioložky a psycholožky Sherry Turkleové je to mladý muž, který má málo nebo žádné sociální zkušenosti a nízké sebevědomí. Podle výsledků výzkumů jsou závislí častěji muži než ženy, a častěji než nezávislí lidé Internet využívají k hledání přátel, bavení se, hraní interaktivních her či k virtuálnímu sexu. Je možné, že k závislosti je vede jejich osamělost v běžném životě a neschopnost navázat kontakt. Protože komunikace neprobíhá tváří v tvář, ale textově, využívají ji k seznámení i lidé nějakým způsobem fyzicky handicapovaní.

KASUISTIKY_

KYBERŠIKANA ZABÍJÍ! (blog)¹⁷

Od prvního ledna zavedlo Ministerstvo školství nový právní termín kyberšikana. Pro ty, kteří netuší, o co jde, mám zde tři příběhy kyberšikany, které skončily oběšením dětí. Chcete číst dál?

Zatím je to jen zábava

Otlý, čtrnáctiletý Kanadčan Ghyslain Raza natáčí své domácí video. Miluje hvězdné války a shlíží se v zabijákovi rytířů Jedi Darth Maulovi. Máchá klackem a vydává u toho zvuky stejně jako tisíce malých fanoušků Hvězdných válek po celém světě. Na rozdíl od nich ovšem Ghyslain skončí v psychiatrické léčebně. Kyberšikana se vydává do světa Internetu.

Když v roce 2002 natáčí tento kanadský školák svou choreografii s klackem, rozhodně netuší, že se tyto záběry dostanou do rukou jeho spolužáků a vzápětí na Internet. Ghyslain Raza je přes noc „slavný“ a utahují si z něj lidé z celého světa. Jeho postava se dokonce objeví i v jednom dílu South

Parku a škodolibí „fanoušci“ podepisují petici, aby režisér George Lucas obsadil tohoto „tlusťocha“ do dalšího dílu své ságy Hvězdné války. Raza se bojí chodit do školy a nevychází na ulici. Zhroutí se a je převezen na psychiatrii. Všechny případy ale neskončily ani z daleka tak „dobře“. Uvidíte, že kyberšikana může mít na svědomí i smrt.

NA PSYCHICKÉ NÁSILÍ UŽ NESTAČIL

- **Případ:** Patrick Ryan Halligan
- **Důvod sebevraždy:** pomluvy, že je gay
- **Místo:** New York, USA
- **Reakce:** Otec John Halligan se stal aktivistou proti kyberšikaně.

John a Kelly Halliganovi sedí na gauči a sledují záběry z rodinného archivu. Je na nich jejich syn Ryan při oslavě svých třináctých narozenin. Je veselý, plný života a v jeho očích vidíme jiskřičky štěstí. Zato oči jeho rodičů jsou při sledování tohoto videa zalité slzami. Patrik Ryan Halligan je mrtev. Jedna z prvních obětí kyberšikany, která ukončila svůj život v nedožitých 14 letech.

¹⁷ Zdroj: Převzato se svolením Marcela Bystroně (bystron.blog.iDNES.cz).

Naučí se bránit na hodinách kickboxu

Ryan má ve škole problémy se spolužáky snad každý den. Vyhlídně si ho partička „bijců“, která ho ponižuje a mlátí pro své potěšení. Ryan je klasickou slabou obětí, která si nechá všechno líbit. Až jednoho dne dojde jeho otci trpělivost a přihlásí ho na hodiny kickboxu. Po několika lekcích se skutečně postaví vůdci dětských gaunerů a dojde ke rvačce. Sice dostane nakládačku – přece jen čtyři na jednoho je trochu moc – ale získá si respekt. Trýznitelé mu už dají pokoj. Ale chystají pomstu.

Naletěl mrše

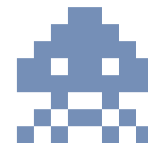
V létě 2003 tráví třináctiletý Ryan většinu svého času na Internetu. Tam naváže známost s dívkou, která chodí na stejnou školu. Zamiluje se a svěří se jí s intimními informacemi o sobě, včetně známínek a jizev, které má na těle. Rozhodně netuší, že dívka je nasazená vůdcem dětského gangu a ve skutečnosti svou lásku jen předstírá. Začíná školní rok a Ryan s hrůzou zjistí, že všechny detaily, které o sobě dívce napsal, jsou zveřejněny na školním serveru. Včetně komentářů jeho „lásky“, která Ryana označí za gaye. Celá škola se baví a třináctiletý kluk je doslova společensky odepsaný.

Dobrou noc, mami

Je 7. října 2003. Celá rodina Halliganových se ukládá k spánku. „Běž už taky spát, Ryane“, řekne matka svému synovi, který sedí u svého počítače. „Hned, ještě si tady něco dodělám, dobrou noc, mami“. Řekne Ryan a matka netuší, že jsou to poslední slova, která od něho uslyší. Chlapec čeká ještě hodinu, až si je jistý, že všichni spí. Pak opatrně našlapuje po chodbě a zavře se v koupelně. Tam se ve vší tichosti oběsí. Podle pitevní zprávy se škrtí na provaze asi pět minut.

Epilog

Týden po pohřbu najde John Halligan v počítači svého syna celou korespondenci a všechny urážlivé útoky od spolužáků. Na pevném disku je totiž neúmyslně instalovaný program, který vše archivuje. V den sebevraždy je tam uložená konverzace, kdy Ryan prohlašuje, že jde spáchat sebevraždu. Jeho spolužáci na to odpovídají, že se těší, až si to přečtou v zítřejších novinách. Pro otce mrtvého dítěte je to nejtěžší čtení na světě.

SMRT NA POLSKÉM GYMNAZIU

- **Případ:** *Anny Halmanová*
- **Důvod sebevraždy:** *zneužití a simulace znásilnění*
- **Místo:** *Gdaňsk, Polsko*
- **Reakce:** *Ministr školství vyhlásil program Nulové tolerance k násilí*

Kostel Svatého Jana v Gdaňsku se plní do posledního místečka. Téměř tisíc lidí se tísni před oltářem, kde stojí gdaňský metropolita Tadeusz Gocłowski, který zaraženě hledí do tváří mladých lidí. Za okamžik začne mše za Anny Halmanovou (1992 – 2006) a jejím spolužákům jsou věnována první slova duchovního: „Vaše škola se stala slavnou ne díky vašim úspěchům ve vzdělání, sportu nebo kultuře, ale díky zničenému životu, který jste nejdříve ponížili a pak nechali v náručí smrti.“ Jsou to tvrdá slova, ale vzhledem ke zbytečné smrti mladé gymnazistky se nic jiného říct nedá.

Zneužití u školní tabule

Co se stalo 20. října 2006 Anny Halmanové ve třídě II. F? Probírám se výpověďmi žáků a dávám dohromady rekonstrukci celého incidentu. O přestávce čtyři chlapci povzbuzeni ostatními obstoupí vyděšenou Aničku, začnou ji štipat do prsou. Lukasz P. ji chytí za ruce a ostatní ji plácají po zadku. Když

se dívka předkloní v bolesti z vykroucených rukou, Mateusz W. se začne otírat kolenem o její hýždě a v tutéž chvíli ji Lukasz chytí za krk a donutí, aby dala hlavu do jeho rozkroku. Dívka se vytrhne a schová pod lavici. Odtamtud ji kluci vytáhnou a Dawid M. ji povalí na katedru. Arkadiusz P. jí sundá kalhotky a celá třída propuká v hurónský smích. Pak ji tento „hrdina“ sáhne mezi nohy. Anička křičí jako o život a celou situaci nahrává na mobilní telefon poslední ze čtveřice Michal S.

Oběsí se na švihadle

Celá roztřesená utíká Anny domů. Není schopna mluvit. Na Internetu už koluje nahrávka z mobilního telefonu Michala S. Kamarádce, která ji večer navštíví, se svěří, že už se do školy nevrátí. Prý se raději oběsí. Druhý den ráno nic netušící matka propadne v zoufalý křik. Její dcera visí v dětském pokoji oběšena na švihadle. Smrt Anny Hallové zasáhne celé Polsko.

Epilog

Vedení školy nijak nezasáhlo a neučinilo žádné kroky vedoucí k potrestání žáků. Teprve policie, která případ vyšetřuje, umístí všechny zúčastněné do tříměsíční vazby. Soud 20. dubna 2007

KASUISTIKY_

rozhodne o umístění všech pěti gaunerů v nápravných ústavech pro mladistvé. Zajímavá je reakce rodičů odsouzených. Ti jsou přesvědčeni, že šlo jen o nevinnou dětskou hru a proti rozsudku protestují. Psychologové jsou naopak přesvědčeni, že i když si kluci na znásilnění jen hráli, z pohledu Anny to bylo stejně traumatizující jako skutečné.

Z ROMANTIKA SE VYKLUBALA ZLÁ BABA

- **Případ:** Megan Meireová
- **Důvod sebevraždy:** odkopl ji virtuální „boyfriend“
- **Místo:** Missouri, USA
- **Reakce:** Díky tomuto případu amerického zákoníku byl zaveden pojem *Kybersíkana*

Megan Meierová (1992 – 2006) pláče ve svém pokoji. Její matka Christie Meierová je okamžitě u ní. Ví moc dobře, že Megan trpí od třetí třídy depresemi ze svého vzhledu a proto ji také přihlásila na katolickou školu Neposkvrněného početí panny Marie. Tam její dcera nosí školní uniformu. Žádný make up ani šperky. Megan se cítí šťastná, proto je její pláč pro matku tak neobvyklý. Co se stalo? Její kluk, s nimž se seznámila na Internetu a nikdy ho neviděla, ji poslal zprávu, že je nejodpornějším stvořením na světě. Matka dceru uklidňuje a vypíná její počítač. Je 15. října 2006

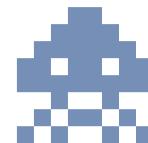
a o dva dny později se třináctiletá Megan oběsí v koupelně.

Virtuální Romeo a Julie

Když si třináctiletá Megan založí účet na stránkách MySpace, osloví ji šestnáctiletý Josh Evans. Vyměňují si fotografie a konverzují pouze prostřednictvím Internetu. Megan se nový kluk moc líbí a chlubí se jeho fotografií spolužačkám v dívčí škole. Josh tvrdí, že se jeho rodina právě přestěhovala, a proto nemá ještě telefonní číslo. Virtuální láska jako z Romea a Julie trvá několik týdnů a Megan se vznáší štěstím. Proto nerozumí slovům plným nenávisti, která si čte 15. října. Přes zákaz matky se snaží s Joshem komunikovat a zjistit, co se stalo. Prý se chová hnusně ke svým přátelům a poslední věta, kterou jí Josh 17. října napíše, zní: „Svět by byl bez tebe daleko lepší!“

Kdo je Josh?

Za šest týdnů po smrti Megan jsou její rodiče policií informováni, kdo se skrývá za identitou Joshe Evanse. Pokud byste čekali nějakého zakomplexovaného puberťáka, jste na omylu. Padesátiletá Lori Drewová si na MySpace založila falešný účet jen proto, aby mohla Megan deptat. A jaký měla

důvod? Megan přestala kamarádit s její dcerou Sarah. Zřejmě si myslíte, že paní Drewová má ze smrti třináctileté dívky nepřekonatelné výčitky svědomí. Omyl. Její jediná reakce na celou záležitost je, že se jednalo jen o nevinný žert. Nemohla prý tušit, že se Megan psychicky složí kvůli nějakému vymyšlenému klukovi.

Epilog

V květnu 2008 je Lori Drewová obžalována ze spiknutí, neoprávněného používání falešného účtu na MySpace, zneužívání informací a útoků, které přivádí emocionální úzkost jiné osobě. Díky tomuto precedentsnímu případu je v USA od loňského roku zaveden nový právní termín Kyberšikana. Pod názvem Kyberšikanová prevence Megan Meierové vstoupí do amerického zákoníku. Drewová se nikdy rodičům Megan neomluví ani neprojeví veřejně svou lítost. Zlomení rodiče Christie a Donald Meirovi se snad konečně dočkají spravedlnosti u očekávaného soudního přelíčení. Na adresu Drewové jen se slzami poznamenávají: „Je to jako kdyby naší dceři přiložila ke spánku pistoli!“

Happy Slapping

Kromě kyberšikany je na Internetu populární Happy Slapping (Náhodné fackování). Happy Slapperi napadají náhodně vybrané oběti pohlavkují je, nebo fackují, vše natáčejí a umísťují na Internet. Ve Velké Británii se loni objeví například záběry tří mladíků, kteří ubijí k smrti bezdomovce a pak natáčejí jeho zkrvavené tělo. Co byste ještě rádi viděli na Internetu?

Marcel Bystron, 5. leden 2009 11:40

bystron.blog.iDNES.cz

VARUJÍCÍ PŘÍPADY Z ČESKÉHO PROSTŘEDÍ

➤ Natočili ho na záchodě, chlapec skončil v léčebně. Martina dlouhodobě šikanovali spolužáci. Svlékali ho do spodního prádla. Smáli se mu, když byl před tabulí. Zesměšňovali ho. Útoky zesilovaly. Vyvrcholilo to tím, že natočili shora kabinku záchodu, když měl průjem. A video kolovalo třídou... všichni se svíjeli smíchy a chlapec se zhroutil.

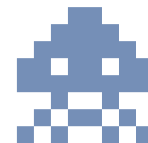
„Má diagnostikovanou takzvanou školní fobii, tři měsíce byl v léčebně,“ komentuje nedávný případ psycholog Michal Kolář. „Učitelé pak sice měli důkaz na mobilu, ale vypořádali se s tím tak, že to byl jednorázový incident,“ dodává. V jiné třídě v jiné škole natáčeli kluci na mobil, jak mlátí svoji oběť řemenem a pěstmi. „Ten kluk byl úplně zlomenej, byl na dně. Ale dlouho nebyl schopen se bránit, nebyl schopen to ani nikomu říct. Až když mu pohrozili, že udělají web a pod jeho přezdívkou tam ta videa dají,“ vypráví Kolář.

„Lekl se a začal naznačovat, že se něco děje. Měl absolutní hrůzu z veřejného ponížení. Tím se utrpení oběti násobí. Její ponížení vidí stovky i tisíce lidí. To vede ke zhroucení.“¹⁸

➤ „Do nového roku tuberu, choleru a smrt.“ Patnáctileté Aleně se dlouhé měsíce vysmívaly spolužačky. Byla trochu jiná. Nemalovala se jako ony a místo randění se věnovala gymnastice. Posílaly desítky e-mailů a esemesek. Psaly o ní „básničky“ na web. „Vypadá jako hnida/ ale je velká pinda/ anglicky umí jen I miss you, I love you/ Ale na to jí říkám jen Fuck you.“

Takové a mnohem vulgárnější texty píše jak kluci, tak dívky. „Holky jsou v tomhle směru neuvěřitelně tvořivé,“ podotýká Kolář. Čte dál ukázky z některých „výtvorů“ - jsou to nepublikovatelné, sprosté útoky plné fekálních a sexuálních obrátů. Vyvrcholilo to na Nový rok, kdy Alena dostala „přání“. „Přeju ti vše nejhorší do nového roku. Smrt, mor, syfilis, tuberu, láskou nezamaskuješ žádný hemeroidy, hnidy. A dostaneš přes hubu hned na Nový rok,“ píše agresorka. Dívka se zhroutila. Odmítala jíst. Hubla. Byla u ní diagnos-

18 Zdroj: Převzato z http://zpravy.idnes.cz/sms-pro-hnidu-a-video-ze-zachoda-tak-vypada-kybersikana-p11-/domaci.asp?c=A090304_130312_domaci_nel.

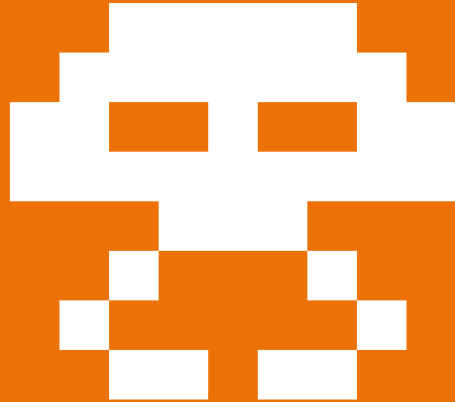

tikována anorexie. Když její matka chtěla šikanu řešit, rodiče agresorek všechno popřeli a obrátili proti oběti¹⁹.

➤ Na základní škole na Klatovsku se kyberšikany dopustily žáčky 4. třídy. Oběť svým spolužačkám v dobré víře prozradila své heslo, aby jí na profil Lidé.cz nahrály fotky, protože ona sama to neuměla. Tři spolužačky jí na její profil opravdu fotky nahrály, ale určitě ne ty, o které stála. Nahráním „zábava“ ovšem neskončila. Kolonky typu „oblíbené jídlo“, „oblíbená kniha“, nebo „záliby“, původně vyplněné obětí, přepsaly takovým jazykem, za který by se nestyděl ani pověstný dlaždič. Nakonec změnily heslo, takže spolužačka neměla šanci se svým profilem cokoli dělat. Případ vyšel na povrch poté, co se oběť se po několika dnech svěřila učiteli, který ve škole vyučoval počítače a k němuž měla důvěru. Předělaný profil oběti byl po komunikaci se správcem serveru Lidé.cz smazán. Na půdě školy se tento případ řešil poněkud hekticky, protože kyberšikana „praskla“ 14 dní před koncem školního roku. Agresorky se nakonec pod nátlakem přiznaly. Byla svolána výchovná komise, kde byli přítomni rodiče pachatele, oběť a její zákonný

zástupce, pracovník OSPODu, ředitel školy a školní metodik prevence. Padly dvě dvojky z chování a jedna ředitelská důtka. Malé agresorky neprojevily ani špetku špatného svědomí, celou dobu se vesele pošuchovaly a jejich rodiče uraženě seděli. Následná diagnostika ve třídě (s odstupem letních prázdnin) překvapivě neodhalila žádné vztahové problémy. I přesto bylo třídě doporučeno a realizováno pět dvouhodinových bloků zaměřených na posilování důvěry ve třídě, vzájemné spolupráce a rozvoje komunikace.

— — — — —
19 Tamtéž.

PREVENCE_
DIAGNOSTIKA_
INTERVENCE_

NETIKETA²⁰

Obecný rámec chování v internetovém světě vymezuje tzv. *netiketa*. Pojmem netiketa bývá označována sada doporučení pro slušné chování v internetovém světě. Slovo netiketa je odvozeno z anglického *net* (= síť; častá zkratka pro Internet) a slova *etiketa*.

Podobně, jako je tomu s pravidly v běžném životě, jedná se o sbírku pomyslnou. Na obecném výkladu slova netiketa sice panuje celkem všeobecná shoda, její konkrétní výklady se ale liší případ od případu a mění se s novými trendy. Přesný, jediný správný a konečný výčet nikde nenalezneme. Podstatné je rozumět obecným principům. Základním z nich je, že v internetovém světě bychom se měli chovat podobně jako ve světě reálném. **Adresátem sdělení je vždy člověk a měli bychom na něj brát ohled.** Internet má jako médium tu vlastnost, že komunikaci odlidšťuje a zakrývá skutečnost, že se nebavíte s obrazovkou a klávesnicí, ale s živým člověkem (či skupinou lidí). Právě tato neosobnost, případně v kombinaci s anonymitou, již síť (i když často jen zdánlivě) poskytuje, vede k tomu, že se

někteří uživatelé chovají jinak, než v kontaktu tváří v tvář. Korektivem chování ve virtuálním prostoru by také mělo být vědomí, že téměř vždycky se dá pomocí různých metod internetový uživatel vystopovat. Většina uživatelů si to neuvědomuje a mylně se domnívá, že při vstupu do internetového světa mají naprostou anonymitu.

„Do netikety se promítá i základní motto Internetu - buďte konzervativní při vysílání a liberální při příjmu. Sami se pokud možno řiďte netiketou, ale pokud to někdo jiný neudělá, snažte se o toleranci. Každý někdy začínal a studená sprcha či veřejné pranýřování začátky nijak neusnadní. Případné prohřešky proti netiketě kritizujte raději soukromým dialogem s provinilcem než veřejně. Pouze když víte, že dotyčný se nevhodně chová zcela úmyslně, pusťte se do něj naplno (pokud na to máte náladu, čas se dá trávit i užitečněji než diskusemi s podobnými lidmi)“, doporučuje Pavel Satrapa, vedoucí katedry informačních technologií na Technické univerzitě v Liberci.

²⁰ Zdroj: <http://cs.wikipedia.org/wiki/Netiketa>; Pavel Satrapa, <http://www.lupa.cz/clanky/netiketa/>.

NEJČASTĚJŠÍ ZÁSADY

- Nezapomínejte, že na druhém konci jsou lidé a ne počítač. To, co napíšete do počítače, byste možná dotyčnému nikdy neřekli do očí.
- Dodržujte obvyklá pravidla slušnosti normálního života. Co je nevhodné v obvyklém životě, je samozřejmě nevhodné i na Internetu.
- Nebudte zbytečně útoční či agresivní.
- Nejste středem kybervesmíru. Neočekávejte, že každý hned všeho nechá, jen aby odpověděl na váš dotaz.
- Pokud se dostanete do sporu a ten se přiosť, argumentujte k věci. Nepoužívejte osobní invectivy nesouvisějící s předmětem sporu. (Jste to, co píšete. Ostatní o vás zpravidla nic nevědí - jak vypadáte, co děláte, jaké máte vzdělání a životní zkušenosti. Udělají si o vás obrázek čistě na základě vašich textů - dopisů či příspěvků do diskuse. Vyplatí se věnovat jim patřičnou pozornost, a to po obsahové i formální stránce).
- Zjistěte si taktně, s kým mluvíte. Internet je přístupný lidem z celého světa, a v každé zemi platí jiná morálka. Co je dovolené na americkém

chatu, nemusí být dovolené na arabském, a to platí o všech podobných skupinách. Politika, náboženství a podobné problémy by proto měly být diskutovány s maximálním taktem a v mezích slušnosti.

- Berte ohled na druhé. Ne každý má tak dobré internetové připojení jako vy. Někteří se připojují z domu přes vytáčené připojení a drazě za to platí. Neposílejte proto zbytečně velké e-mailové zprávy a posíláte-li přílohy, komprimujte je. Při posílání velkých obrázků, např. na diskusní server, využívejte funkci náhledu obrázku.
- Nezapomínejte, že váš příspěvek bude čtenáře stát čas a přenosové pásmo. Zodpovídáte za to, že je nebude (nebudou) považovat za vyplývané. Buďte struční. Pište k věci a omezujte balast. Nemáte-li co nového k tématu sdělit, raději nepište vůbec.
- Jasně identifikujte obsah svého sdělení (v položce „Věc“ elektronického dopisu, v nadpisu komentáře apod.), abyste adresátům usnadnili rozhodnutí, zda je pro ně obsah zajímavý.
- Je vhodné psát s diakritikou. Vyvarujete se tak nedorozumění. Nekomolíte rodnou řeč. Pokud

jste z nějakého důvodu nuceni psát bez diskritiky, snažte se používat správný pravopis. Nebud'te grobián, nezveřejňujte nepravdivé, nebo i pravdivé, ale choulostivé informace.

- Pomáhejte v diskusích. Pokud má někdo v diskusi nějaký problém, odpovězte mu, pokud znáte odpověď. Někdo jiný zase pomůže vám. Platí zásada: „Napřed poslouchej, pak piš.“
- Než se v diskusi zeptáte, zkuste se porozhlédnout po existující odpovědi. Použijte vyhledávací službu, podívejte se do archivu konference či na často kladené dotazy a odpovědi. Pokud zopakujete stokrát zodpovězený elementární dotaz, snadno sklidíte podrážděné reakce.
- Pokud požadujete odpovědi elektronickou poštou, je slušné poslat pak jejich shrnutí a dát ostatním k dispozici, co jste se dozvěděli.
- Respektujte soukromí jiných. Pokud vám omylem přišla zpráva, která vám nepatří, je vhodné ji smazat a taktně upozornit odesílatele na jeho chybu.

- Nezneužívejte svou moc či své vědomosti. Pokud jste správce serveru, máte sice přístup k poště ostatních, ale nemusíte ji neustále kontrolovat jenom tak z nudy, a pokud umíte hackovat, nemusíte to pořád zkoušet.
- Odpouštějte ostatním chyby. I vy je děláte. Nevysmívejte se jim a nenadávejte za ně.
- Nešiřte hoaxy²¹ (anglické slovo hoax označuje podvod, mystifikaci či žert, na Internetu se vyskytuje nejčastěji v podobě falešných varování). Zahlcují Internet. Pokud vám přijde hoax, zdvořile upozorněte jeho odesílatele, že takové jednání je nevhodné.
- Nerozesílejte spam a reklamu, nepřeposílejte ptákoviny – stokrát provařené žertovné obrázky apod.
- Neporušujte autorská práva.

21 Nejrozšířenější Hoaxy: Pangasius – je to k jídlu?, Psík – 7 štěňat retrívrů (7 Golden Retriever), Invitation, Nové radary ve svodidlech, Účtenka z LIDLu, Nevolejte 09, 9090, # 90 nebo #09, Obraz Ringo Čecha pro Národní galerii, Infarkt a pití teplé vody, Únos dětí v obchodním domě, Microsoft rozdává peníze. Více na www.hoax.cz.

UŽIVATELÉ A OBĚTI - Jak se chránit před kyberšikanou a jak se bránit kyberútočníkům²²

Ze zahraničních výzkumů prováděných v Anglii, USA, Kanadě a Austrálii v letech 2005-2007 vyplývá, že obětí kyberšikany se stalo 25 – 35 % dětí. Pro Českou republiku zatím podobné číslo známo není, ale šetření projektu E-Bezpečí naznačuje, že nebude výrazně odlišné. Mimo jiné uvádí, že téměř polovina (48,74 %) respondentů s nikým o řešení kyberšikany nikdy nehovořila ani se o tom nedozvěděla z jiného zdroje (např. z médií). Více než třetina dotazovaných (36,56 %) žáků nebyla seznámena s nějakými pravidly týkajícími se chování spojeného s využíváním mobilního telefonu.

Během posledních 2 let vznikla řada českých projektů a webových stránek. Většina z nich uvádí různá desatera bezpečného chování na Internetu nebo posílání zpráv obecně. Následuje kompilát některých z nich,

členěný do 2 okruhů: předcházení útoku a obrana před útočníkem - řešení kyberšikany.

Pravidla a doporučení pro bezpečné užívání Internetu

100% ochrana před kyberútoky pochopitelně neexistuje (nechceme-li se zcela zříci komunikačních technologií), riziko můžeme pouze snížit, například za pomoci následujících pravidel (jedná se v podstatě o netiketu se zřetelem ke kyberšikaně).

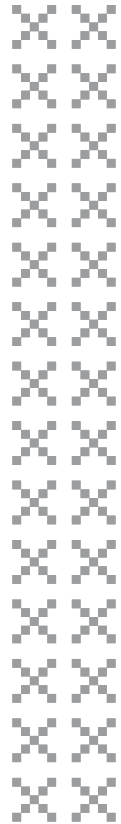
- Vždy respektujte ostatní uživatele. „Nečiniť druhým to, co nechceš, aby činili tobě.“
- Nezapomeňte: opatrný internetový serfař je inteligentní serfař.
- Neposílejte nikomu, koho neznáte, svou fotografii a už vůbec ne intimní, nesdělujte mu svůj věk.

²² Zdroj: Převzato z <http://cms.e-bezpecni.cz/content/view/27/39/lang,czech/.http://www.sikana.org>
<http://www.nasedite.cz/webmagazine/kategorie.asp?idk=187>.

- Dobře si rozmyslete, co odesíláte a komu.²³
- Udržujte hesla k e-mailu i jinam v tajnosti, ne-sdělujte je ani kamarádovi.²⁴
- Nedávejte nikomu své osobní údaje, adresu ani telefon. Nevíte, kdo se skrývá za monitorem.²⁵
- Nevěřte každé informaci, kterou na Internetu získáte.
- Seznamte se s pravidly chatu či diskuse, ať víte, co je zakázáno dělat.²⁶
- Když se s někým nechcete bavit, nebavte se.
- Nikdy neodpovídejte na neslušné, hrubé nebo vulgární emaily a vzkazy.

- Nedomlouvejte si schůzku po Internetu, aniž byste o tom řekli někomu jinému (nejlépe alespoň jednomu z rodičů).
- Pokud vás nějaký obrázek nebo e-mail šokuje, okamžitě opusťte webovou stránku.
- Svěřte se (nejlépe dospělému), pokud vás stránky vyděsí nebo přivedou do rozpaků.
- Nedejte šanci virům. Neotevírejte přílohu zprávy, která přišla z neznámé adresy.
- Seznamte se s riziky, která souvisí s elektronickou komunikací.

- 23 Čím dál více lidí se baví tzv. sextováním, což je rozesílání sexuálně laděných fotografií, videí či zpráv. Opatrní bychom však měli být obecně při odesílání jakýchkoliv citlivých informací, ať už se týkají nás, naší rodiny nebo známých.
- 24 Útočník se jejich prostřednictvím může dostat k našim osobním údajům a ty zneužít, může s účtem manipulovat, popř. může zneužít naši virtuální totožnost.
- 25 Vystupujte pod obecnou nic neříkající přezdívkou, nikde neuvádějte své jméno a příjmení, adresu, atd., podle nichž by vás mohl útočník vystopovat, nikomu neznámému nedávejte své fotografie či fotografie své rodiny. Důležité je také uvědomit si, že útočník si může „poskládat“ naše údaje i z různých zdrojů (ve vyhledávači může např. podle našeho e-mailu zjistit, jaké informace uvádíme ve svých profilech ve Facebook nebo v jiných sociálních sítích, na XChatu nebo v jiných diskuzních fórech apod.).
- 26 Seznámením se s pravidly se jednak můžete sami vyvarovat jednání, které je v rozporu s používáním dané služby, a pak také budete vědět, co si mohou ostatní uživatelé dovolit k vám, případně jak se proti nevhodnému chování bránit a na koho se s problémy obrátit (většinou to bývá poskytovatel služby).

PREVENCE_ DIAGNOSTIKA_ INTERVENCE_

Pokud budeme předem vybaveni souborem informací o dané problematice, v našem případě o kyberšikaně (tj. co přesně je kyberšikana, jak se projevuje, jak ji řešit, koho požádat o pomoc apod.), budeme mít mnohem větší šanci problém zvládnout.

Obrana při útocích

Jak postupovat ve chvíli, kdy už se staneme obětí kyberšikany? Následující kroky vám mohou pomoci odrazit případné další útoky či snížit intenzitu útoku a jeho dopad.

1. Ukončete komunikaci

Nekomunikujte s útočníkem, nesnažte se ho žádným způsobem odradit od jeho počínání, nevyhrožujte, nemstěte se. Pokud se vám podaří zvládnout tuto fázi, máte možná vyhráno. Útočník to dřív nebo později vzdá, protože jeho námaha nepřinese prakticky žádnou odezvu. Je to účinný způsob, jak útočníka odradit.

Cílem útočníka je vyvolat v oběti reakci, ať už je jakákoli. Už to, že napadený zareaguje, odpoví na provokaci, poskytuje agresorovi pocit síly a kontroly, kterou tímto způsobem nad svou obětí získal. Čím více se šikanovaný snaží vyjednávat, vysvětlovat,

uvádět věci na pravou míru, tím více bohužel provokuje útočníka k dalším výpadům.

2. Blokujte útočníka

Zamezte útočníkovi přístup k vašemu účtu nebo telefonnímu číslu (zablokujte si přijímání útočnickových zpráv či hovorů, změňte svou virtuální identitu) a je-li to v dané situaci možné, i k nástroji či službě, pomocí které své útoky realizuje (kontaktujte poskytovatele služby). Vzhledem k tomu, že útočník může své virtuální identity jednoduše měnit, blokování mu nemůže definitivně zabránit v dalších útocích. Jde tedy spíše o to, znesnadnit mu jeho počínání.

3. Oznamte útok, porad'te se s někým blízkým, kdo vám může pomoci

I když se v důsledku útoku můžete cítit poníženi a zranitelní, můžete pociťovat obavy z reakcí okolí apod., nikdy nezůstávejte na řešení problému sami. Svěřte se se svým problémem. Určitě máte ve svém okolí mnoho lidí, kterým na vás záleží a rádi vám pomohou. Navíc vzhledem k tomu, že nebudou osobně zainteresováni, pomohou vám situaci řešit s chladnou hlavou a s určitým odstupem. Stane-li se obětí kyberšikany dítě, je velmi důle-

žité, aby o situaci informovalo dospělého člověka – v ideálním případě rodiče, učitele. Dospělí mají mnohem více zkušeností s řešením problémů obecně, proto mohou nabídnout účinnější rady než kamarádi. Dospělí jsou schopni lépe posoudit, kdy je problém natolik závažný, že je pro řešení potřeba zapojit specializované instituce (policii, intervenční služby specializující se na řešení kyberšikany, psychology apod.). Děti mohou samy využít linku bezpečí – www.internethelpline.cz.

4. Uchovejte důkazy

Pro oběť je velmi důležité, aby si uchovávala důkazy kyberšikany (SMS zprávy, e-mailové zprávy, zprávy z chatu, odkazy na webové stránky s problematickým obsahem apod.). Na základě těchto důkazů může být proti útočníkovi či útočníkům zahájeno vyšetřování.

Další možné kroky

5. Vyhledejte pomoc psychologa, zaměřte se na trénink asertivity

6. Nebud'te nevšimaví (pro svědky a okolí)

Pokud víte o nějakém případě kyberšikany ve svém okolí, nebud'te nevšimaví. Pasivní přístup,

ať už souhlasíme nebo nesouhlasíme s počínáním útočníka, z nás dělá spolupachatele. Navíc početnost publika, které je svědkem kyberšikany, pomáhá zvyšovat tlak na oběť a prohlubuje tak její trápení. Je třeba dát jasný signál, že kyberšikana je špatná, je potřeba se jí postavit a zastavit útočníka. Pomůžeme tak nejen člověku, jehož kyberšikanování jsme svědkem, ale také budoucím obětem. Mějme na paměti, že obětí kyberšikany se může stát každý z nás.

7. Podpořte oběti (pro svědky a okolí)

Porad'te jim, co mají dělat a na koho se obrátit. Pomozte jim kyberšikanu nahlásit. Pokud je člověk vystaven útoku jakéhokoli druhu (nejen kyberšikany), znamená to zásah do jeho sebedůvěry. Snažte se vcítit do situace obětí a přemýšlejte, jak byste se cítili, kdyby za vámi nikdo nestál.

PREVENCE_
DIAGNOSTIKA_
INTERVENCE_

ŠKOLA - příklady pravidel a preventivních opatření

10 DOPORUČENÍ PRO UČITELE²⁷

1. **Formálně vyhodnoťte** rozsah problému ve vaší škole za použití výsledků získaných z dotazníků nebo rozhovorů se studenty. V momentě, kdy budete mít základní přehled o tom, co se ve škole děje, můžete začít zavádět specifické strategie vzdělávání studentů a zaměstnanců v problematice online bezpečí a užívání Internetu kreativními a efektivními způsoby.

2. **Učte studenty tomu, že všechny formy šikanování jsou nepřijatelné**, a že kyberšikana může být předmětem disciplinárního řízení uvnitř školy. Informujte také studenty, že ačkoli se jejich jednání může dít několik kilometrů od školy, může být stejně na půdě školy řešeno, a to v případě, že by narušovalo „zdravé klima“ školy.

3. **Vymezte jasná pravidla** používání Internetu, počítačů a ostatních elektronických zařízení. Seznamte s nimi studenty a napište je na plakát a tento pak vyvěste do školních počítačových učeben, na chodby a do jednotlivých tříd, aby studentům připomínal nutnou zodpovědnost při používání těchto technologií.

4. **Využívejte vrstevnického prvku.** Dejte prostor starším spolužákům, aby vedli přednášky pro své mladší kolegy a sdíleli s nimi své zkušenosti.²⁸

²⁷ Zdroj: http://www.cyberbullying.us/Top_Ten_Tips_Educators_Cyberbullying_Prevention.pdf

²⁸ Při vybírání „vhodných“ žáků dbejte na několik základních pravidel: Za prvé by to měli být žáci, kteří mají důvěru nejen učitelů, ale především ostatních žáků. Nevhodní jsou kandidáti z obou pólů prospěchového spektra. Jedničkáři budou bráni za „šprty“ a pětkaři za „hlupáky“. Za druhé dbejte na to, aby žáci do lektorování šli DOBROVOLNĚ. Vhodným kandidátům tuto možnost navrhněte, ale do ničeho je nenuťte. V opačném případě se může lehce stát, že nespokojení budete všichni. Za třetí poskytněte a vyžadujte od nových „lektorů“ pravidelné konzultace ještě předtím, než půjdou před své spolužáky. Musíte vědět, že nebudou mezi ostatní šířit nesmysly.

5. Konzultujte se svým vedením vhodné postupy při řešení případů kyberšikany ještě **PŘEDTÍM**, než k nim dojde. **Vytvořte plán**, co můžete a co musíte udělat, na koho se obrátit, s kým se můžete v rámci školy poradit apod. Vytvořte scénáře pro různé situace.²⁹

6. Zahrňte pojem „kyberšikana“ do školního řádu a preventivního programu. Přesně vymezte, podle čeho se kyberšikana identifikuje, jak se bude řešit a co může při jejím odhalení nastat (kázeňské postihy apod.)

7. Nainstalujte do počítačů ve školních učebnách software, který bude blokovat vámi zadané webové stránky. Nezapomínejte však na to, že někteří technicky zdatní studenti mohou umět tento software obejít.

8. Pěstujte pozitivní školní klima. Průzkumy ukazují přímou úměrnost mezi negativně laděným školním prostředím a stoupající pravděpodobností kyberšikany mezi studenty. Především je nutné vytvořit a udržovat školní klima založené na respektu a integritě, kde násilí má za důsledek neformální i formální sankce.

9. Vzdělávejte své blízké okolí. Využijte svých znalostí nebo znalostí externích odborníků a zorganizujte besedy nejen pro své studenty a pedagogický sbor. Pozvěte i rodiče, prarodiče, všechny dospělé, kteří s vašimi studenty přichází do kontaktu. Neostýchejte se v případě nutnosti vybírat vstupné.

10. Stanovte ve své škole „specialistu na kyberšikana“. Někoho, kdo bude ochoten sám sebe dále v problematice vzdělávat a za kým budou moci ostatní učitelé chodit pro radu.

²⁹ Jinak se bude postupovat v případě natáčení učitele na mobilní telefon při vyučování, jinak při náhodném zjištění kyberprohřešku, jinak, když někdo ze žáků kyberšikana přímo nahlásí apod.

PREVENCE_ DIAGNOSTIKA_ INTERVENCE_

Příklady konkrétních opatření ve školách na Plzeňsku

Následuje výčet mnohdy velmi konkrétních a dílčích opatření, která jsou využívána na oslovených školách v Plzeňském kraji s cílem snižovat rizika nežádoucího chování při využívání informačních a komunikačních technologií. Uvedené body mají sloužit pouze jako inspirace možných postupů. Přejímány by měly být s rozmyslem, nikoli dogmaticky. Ideální je, pokud jsou součástí provázaného a srozumitelného systému naznačeného ve výše uvedeném desateru a ze strany vyučujících je uplatňován jednotný přístup.³⁰ Pro vyšší legitimitu a akceptaci

opatření ze strany žáků je vhodné o nich vést diskusi, případně je navrhnout společně. Mnohá opatření jsou navíc uplatňována pouze ve výuce, nikoli o přestávkách.

- Zákaz používání mobilních telefonů během vyučování (mají být vypnuté v tašce) jako prevence natáčení či fotografování žáků i učitelů. V případě napomenutí a neuposlechnutí, smí vyučující vypnutý telefon zabavit, uložit po hodině do trezoru v kanceláři a vydat pouze do rukou rodičů.³¹
- Blokování přístupu na Internet, pokud chce učitel cíleně přimět žáky k jiné činnosti v odborných učebnách.
- Informování žáků o netiketě a „listině práv na internetu“.

30 K tomu může být oporou vytvořená metodika postupu řešení šikany vypracovaná školou, preventivní tým na škole a nezbytná komunikace v rámci celého pedagogického sboru. Je průšvih, když půlka školy odkazuje děti k neprostupným hranicím, ale část pedagogů problém nereflakuje nebo není do postupu řešení zasvěcena. Vzniká tak dobře chráněné hřiště, na které se šikana může přesunout. Děti velmi rychle zjistí, že to, co jim někde neprojde, jinde nemá žádné důsledky. Řešící učitelé pak navíc ztrácejí přístup k cenným informacím.

31 Právní předpisy vztahující se k poskytování vzdělávání výslovně neupravují oblast používání mobilních telefonů ve škole. ČŠI má informaci, že MŠMT připravuje změnu školského zákona v této věci, proto v úvahu přichází možnost obrátit se přímo na MŠMT. Rozsah užívání mobilů školy zpravidla vymezují, resp. omezují ve školním řádu (§ 30 školského zákona), který v případě základních, středních a vyšších odborných škol schvaluje školská rada (§ 168 odst. 1 písm. c) školského zákona). Stejně jako pravidla sloužící pro vymezení možného používání přístrojů ve škole by měl školní řád obsahovat i určité sankce, nebudou-li pravidla používání přístrojů ve škole ze strany žáků respektována a dodržována. V úvahu přichází zejména uplatnění výchovných opatření v souladu se školním řádem a školským zákonem (§ 31 školského zákona). V případě zabavení žákova mobilu pedagogem je třeba vzít v úvahu čl. 4 a čl. 11 Listiny základních práv a svobod a § 3 občanského zákoníku.

- Instalace a využívání softwaru, který v učebnách vyučujícímu umožňuje informovat se přes svůj počítač, co právě žák na své ploše dělá (například zdarma dostupná aplikace iTALC). O tomto opatření by měli být žáci informováni.
- Automatické blokování vybraných webových stránek poskytovatelem služby (podle nežádoucích slov, zejména všechny stránky obsahující pornografii a podobně).
- Při hodině je zamezen přístup na stránky s hrami, chaty, sociálními sítěmi apod. Nefunguje flash (používá se hodně pro hry, takže většina internetových her nefunguje), nefungují audio a video streamy z Internetu. O přestávce tohle všechno jde.
- První hodina každého roku je věnována vyložení pravidel práce v počítačové učebně a síti. Ta jsou v místnosti vyvěšena.
- Každý žák má svůj účet, ke kterému zná heslo jen on a to si může také sám změnit.
- Přihlašování se na cizí účet je přísně trestáno (minimálně 3 z chování, pokud navíc něco nekalého provede, tak podmíněčné vyloučení).
- Každý žák má na školním serveru své Dokumenty a Plochu, kam má přístup jen on. Prostor pro ně je omezen na 100 MB, v odůvodněných případech se zvětšuje.
- Každý žák má svoji školní emailovou schránku, kam má přístup jen on. Omezení je cca na 30 – 50 MB, v odůvodněných případech se zvětšuje. Přihlašovat se do ní může i z domova.
- Ve sdílených dokumentech na intranetu – interních webových stránkách (jiný sdílený prostor není) je na první pohled vidět, kdo který soubor nebo složku vytvořil nebo upravil. Přihlašovat se tam žáci mohou i z domova.
- Žáci mají velmi omezená uživatelská práva na to, co mohou na počítačích v učebnách nastavovat.
- Obecný zákaz stránek s pornografickou a násilnickou tematikou.
- Obecný zákaz přístupu na proxy servery (pomocí kterých se jinak dají tato omezení obcházet).
- Veškerý provoz směrem z a do Internetu je zaznamenáván, lze zpětně zjistit, kdo kdy přistupoval na jaké webové stránky (běžně se to nevyužívá, zatím bylo jen několik případů, kdy jsme to potřebovali, jednou právě v případě kyberšikany). Měsíčně se automaticky vytváří report o využití internetového připojení, kde je např. vidět, kdo stahuje velká množství dat.

PREVENCE_
DIAGNOSTIKA_
INTERVENCE_

RODINA - příklady providel o preventivních opatření³²

Internetové stránky projektu E-Bezpečí shrnují užitečné rady, co mohou rodiče pro bezpečí svých dětí při komunikaci prostřednictvím mobilního telefonu nebo při komunikaci přes Internet udělat, jak zjistí, že se jejich děti dostaly do problémů souvisejících s užíváním těchto technologií nebo jak takové problémy řešit. Učitelé mohou rodičům poskytnout následující rady.

10 TIPŮ PRO RODIČE³³

1. **Zajistěte, aby dítě vědělo, že všechna pravidla chování** při kontaktu s ostatními lidmi jsou stejná jak v reálném životě, tak i při kontaktu s lidmi prostřednictvím Internetu nebo mobilního telefonu. Učte a posilujte pozitivní zásady a pravidla, jak by se s ostatními mělo jednat s respektem a důstojností. Řekněte dítěti, že kyberšikana způsobuje ostatním zranění na duši a bolest v reálném světě stejně jako ve světě online.
2. **Ujistěte se, že vaše škola má vhodný vzdělávací program o bezpečnosti na Internetu.** Ten by neměl pokrývat pouze hrozby sexuálních predátorů, ale také to, jak se preventivně chránit a odpovídat na online obtěžování vrstevníků, jak se prozíravě chovat v interakci s ostatními na sociálních sítích, a jak vypadá zodpovědná a etická online komunikace.

³² Zdroj: Převzato z <http://cms.e-bezpeci.cz/content/view/163/63/lang,czech/>.

³³ Zdroj: http://www.cyberbullying.us/Top_Ten_Tips_Parents_Cyberbullying_Prevention.pdf

3. **Učte své děti vhodnému chování na Internetu. Seznamte je s pravidly používání Internetu či mobilního telefonu.** Vysvětlíte jim, k jakým problémům může dojít, pokud je moderní technologie zneužita (např. zničení jejich pověsti, dostání se do problémů ve škole nebo s policií). Uvědomte si, že vaše dítě může být jak oběť, tak pachatel. Ved'te děti k takovému chování, které bude chránit nejen je, ale také ostatní uživatele.
4. **Bud'te vzorem vhodného užívání moderních technologií.** Neobtěžujte a nevtipkujte o ostatních v online světě, obzvláště pokud jsou nablízku děti. Nepište SMS, zatímco řídíte. Vaše děti se dívají a učí se.
5. **Sledujte aktivity svých dětí, když jsou online. Zajímejte se o to, k čemu vaše dítě mobilní telefon či Internet používá.** Můžete to dělat neformálně (skrze aktivní spoluúčast a kontrolu online zkušeností vašich dětí) a formálně (skrze software). Jaké stránky si prohlíží, zda používá tzv. sociální sítě (Libímseti, Rajče, Alík, Facebook, MySpace aj.), veřejné chaty, ICQ, Skype

atd., jestli někomu posílá své fotky apod. Mluvte s dětmi o tom, co na Internetu dělají, kde si zakládají svůj profil a jaké informace o sobě sdělují. Nerozumíte všem komunikačním technologiím? Děti vám s tím pomohou!

Při tajném sledování svých dětí buďte diskrétní. V opačném případě může vaše činnost způsobit více škody než užitku, protože děti cítí, že jejich soukromí je ohroženo. Mohou pak jít se svým online chováním do naprosté „ilegality“ a budou úmyslně pracovat tak, aby před vámi veškeré své akce skryly.

6. **Používejte filtrační a blokační software** jako součást „komplexního“ přístupu k online bezpečnosti. Pamatujte však, že softwarové programy samy o sobě neuchovají děti v bezpečí a nejsou prevencí před kyberšikanou nebo před zpřístupněním nevhodného obsahu. Většina technicky zdatné mládeže umí velmi rychle najít cesty, jak filtry obejít.
7. **Všímejte si varovných znaků toho, že se děje něco neobvyklého, jak se dítě při**

PREVENCE_ DIAGNOSTIKA_ INTERVENCE_

elektronické komunikaci chová, včetně reakcí dítěte na vaši přítomnost. Pokud se vaše dítě stane odtažité nebo naopak posedlé Internetem, mohlo se stát obětí nebo pachatelem kyberšikany. Podle toho, jak dítě zareaguje, když přijdete do místnosti, lze také leccos vyčíst. Zvlášť pokud se snaží „zametat stopy“ – rychle zavírá nějakou stránku či program atd. Tady je však potřeba zohlednit věk dítěte, např. u dítěte v pubertě mohou být tyto reakce naprosto normální, vzhledem k tomu, že vzrůstá jeho potřeba soukromí obecně.

Sledujte, jak se dítě projevuje např. po přečtení zprávy. Pátrejte po tom, proč vypadá po použití mobilního telefonu či Internetu sklíčeně, proč s vámi odmítá komunikovat apod. Vaše pozorovací schopnosti jsou v tomto případě velmi důležité, neboť újma, kterou dítě může utrpět, je především psychického rázu. Psychické týrání je velmi těžké rozpoznat, protože není doprovázeno tak zjevnými znaky, jako jsou např. šrámy či modřiny, navíc toto týrání obvykle bývá pro

oběť mnohem horší, než kdyby ho někdo mlátil. Změny v chování psychicky týraného dítěte přitom mohou být nepatrné. Všimát si je proto velmi důležité, protože ne každé dítě je ochotné o svých problémech hovořit. Vy své dítě ale dobře znáte a dokážete poznat, že s ním něco není v pořádku.

- 8. **Použijte „Smlouvu o používání Internetu“³⁴,** kterou můžete přepracovat i na užívání mobilního telefonu. Dítěti tak bude naprosto jasné, co je vhodné a co ne vzhledem k používání komunikačních technologií. Aby se tento přijatý závazek stále dítěti připomínal, doporučujeme vyvěsit zmíněný dokument na opravdu viditelném místě (např. vedle počítače).
- 9. **Kultivujte a udržujte se svými dětmi otevřenou a upřímnou linii komunikace.** Tím zajistíte, že za vámi dítě samo přijde pokaždé, když se mu v kyberprostoru stane něco nepříjemného nebo stresujícího. Oběti kyberšikany (a ostatní, kteří ji sledují) musí s jistotou vědět, že dospělí, kterým se svěří, budou konat racionálně a s rozvahou, nikoliv, že situaci ještě zhorší.

10. Dejte dítěti najevo, že za vámi může přijít s problémem. Ukažte dítěti, že jste tady pro něj a že se mu s problémem budete snažit pomoci. Při řešení problému postupujte konstruktivně, nevyčítejte dítěti, že se svou vinou dostalo do problému. Snažte se problém rychle vyřešit a využijte ho k takovému výchovnému působení na dítě, které zabrání nebo sníží riziko toho, že se dítě do podobného problému dostane znovu.

DIAGNOSTIKA - jak rodič nebo učitel rozpoznejí kyberšikanu?

Učitelům i rodičům lze doporučit zejména pozorování chování dětí ve škole, při hodině, ale hlavně o přestávkách, v případě rodičů doma. Klíčové je včas si všimnout, že něco není v pořádku, a odhadnout, jak daleko šikana zašla. Lze zachytit varovné signály, přímé (chování okolí vůči dítěti) a nepřímé (chování nebo vzhled dítěte) ukazatele přítomnosti šikany ve třídě. Většina signálů se může shodovat s „offline šikanou“.

Dítě může být elektronicky šikanované, když (nepřímé ukazatele):

- náhle přestane používat počítač
- často mění chování a nálady
- před cestou do školy trpí bolestmi břicha nebo hlavy
- je nervózní nebo nejistý při čtení e-mailů nebo SMS zpráv v mobilu
- nechce/bojí se chodit do školy nebo vůbec mezi lidi
- je rozčilený, expresivní nebo frustrovaný při odchodu od počítače

PREVENCE_ DIAGNOSTIKA_ INTERVENCE_

- se vyhýbá rozhovoru o tom, co dělá na počítači
- se stane nepřírozně uzavřeně vůči kamarádům nebo rodině
- chodí „za školu“
- zhorší se jeho prospěch ve škole
- pobývá v blízkosti učitelů
- vystupuje ustrašeně
- má smutnou náladu
- je apatické, někdy naopak nezvykle agresivní
- ztratilo zájem o učení
- má poruchy soustředění
- vrací se ze školy pozdě
- špatně usíná, má noční můry

Dítě může elektronicky šikanovat, když (nepřímé ukazatele):

- rychle vypíná monitor nebo zavírá programy v počítači, když se přiblížíte
- tráví u počítače dlouhé hodiny v noci
- je rozčilené, pokud nemůže nečekaně použít počítač
- se přehnaně u počítače směje
- se vyhýbá hovorům o tom, co na počítači vlastně dělá
- používá několik online účtů nebo adres, které ani nejsou jeho

- pokud se nesvěří samo (což je výjimečné), měl by se rodič ptát (na vztahy ve třídě, kamarády)
- ve škole mohou být podezřelé smějící se hloučky žáků kolem počítače

Přímé ukazatele (chování okolí vůči dítěti)

- úmyslné ponižování
- hrubé žertování a zesměšňování
- nadávky
- neustálé kritizování a zpochybňování
- poškozování a krádeže osobních věcí
- poškozování oděvu
- výsměch
- pohrdání
- omezování svobody
- bití, kopání, jiné tělesné

Učitelé dále mohou využít testy zjišťující klima ve třídě. Existují metody standardizované, nejznámější jsou „SORAD“, „Dotazník B-3“ a „Dotazník B-4“. Pro použití těchto technik je nutné proškolení a při použití ve třídě souhlas zákonného zástupce každého dítěte.

ŘEŠENÍ KYBERŠIKANY

Alternativou pro diagnostiku klimatu ve třídě jsou tzv. nestandardizované metody, dynamická sociometrie, hry: Dotkni se toho, kdo..., Místo vedle mě je volné..., Místa si vymění ti, kteří... Lze použít i nestandardizované metody tužka-papír: Obláčky, Pyramidy, Plavba lodí apod.

Doporučení: Pro validní informace z výsledků jakékoli sociometrické techniky je velmi důležité přesné, jednoznačné zadání techniky třídě, vyhodnocení a následná interpretace výsledků. Pokud učitel není proškolen, je vhodné se poradit s odborníky, např. s pracovníky Pedagogicko-psychologické poradny.

ŠKOLA - 10 KROKŮ UČITELE³⁵

- 1. Důkladně vyšetřete všechny incidenty** tak, abyste mohli v případě nutnosti kázeňsky postihnout ty studenty, kteří se kyberšikany opravdu dopustili.³⁶
- 2. Zajistěte si podporu a pomoc externího pracovníka**, se kterým má vaše škola navázanou spolupráci, nevýmaje pracovníka represivního orgánu. To zvláště v případě, kdy kyberšikana zahrnovala reálné ohrožení bezpečnosti studentů nebo zaměstnanců školy.
- 3. Jakmile identifikujete agresora/y, zvolte takové řešení, které je odpovídající závažnosti** prohřešku a důsledkům, které způsobil.
- 4. Informujte rodiče kyberagresora** o tom, že chování jejich dítěte je bráno vážně a na vaší škole nebude tolerováno.

35 Zdroj: http://www.cyberbullying.us/Top_Ten_Tips_Educators_Cyberbullying_Response.pdf

36 Šetření kyberšikany se nijak neodlišuje od řešení klasické šikany – viz Metodický pokyn MŠMT z ledna 2009.

PREVENCE_ DIAGNOSTIKA_ INTERVENCE_

5. **Poučte rodiče o tom, že mohou kontaktovat právníka.** Některé případy kyberšikany nespádají do kompetencí školy. V těchto případech mohou mít rodiče zájem řešit situaci jinými cestami. Mohou žalovat kyberagresora u občanského soudu např. za obtěžování, úmyslné vystavování nepříjemným zážitkům, stresu atd.
6. V případech, kdy se kyberšikana odehrála prostřednictvím mobilního telefonu, **kontaktujte mobilního operátora.** Shromáždí data, která mohou sloužit jako důkaz. Předtím, než je vymaže, uchovává je po nějakou dobu na svých serverech.
7. **Ponechávejte si všechny důkazy kyberšikany.** Založte si složku, kde budete mít všechny snímky obrazovky, zprávy, záznamy apod. Tak můžete demonstrovat závažnost chování a jeho dopad na školu. Toto je rozhodující speciálně v případech, kdy máte v úmyslu studenty formálně potrestat (např. podmíněným vyloučením nebo vyloučením).
8. **Kontaktujte a spolupracujte s MySpace, Facebookem, nebo jakýmkoli jiným webovým prostředím,** kde ke kyberšikaně došlo.

Jejich zaměstnanci jsou zvyklí spolupracovat při řešení kyberšikany a mohou vám asistovat při odstranění závadného obsahu, shromáždování důkazů, nebo vám mohou poskytnout kontakt na někoho, kdo vám může pomoci.

9. **Poproste o radu ostatní školy,** jak ony v minulosti řešily podobné případy.
10. **Používejte kreativní strategie neformálních řešení,** obzvláště v případech méně závažných forem kyberšikany, které nevyústily do závažné újmy oběti. Například můžete od studentů požadovat, aby vytvořili plakáty proti kyberšikaně a vyvěsili je po škole. Od starších studentů můžete požadovat, aby připravili pro mladší studenty stručnou přednášku o důležitosti zodpovědného používání moderních technologií. Je důležité odsoudit kyberšikanu – poslat zprávu zbytku školy, že šikana v jakékoli formě je nemorální, špatná.

RODINA - 10 KROKŮ RODIČE³⁷

- 1. Ujistěte se, že se vaše dítě cítí (a je) v bezpečí a zajistěte mu bezpodmínečnou podporu.** Rodiče musejí svými slovy a činy ukázat dětem, že i oni chtějí stejný konečný výsledek: že kyberšikana přestane a život už nikdy nebude tak těžký.
- 2. Důkladně vyšetřete situaci** tak, abyste plně porozuměli tomu, co se stalo, kdo byl do kyberšikany zapleten, a jak to všechno začalo. Nalezení hlavní příčiny kyberšikany vám pomůže rozhodnout se pro adekvátní řešení – ať už bylo vaše dítě obětí nebo agresorem.
- 3. Vyhněte se bezprostřednímu zákazu pří-
stupu na ICQ, e-mail, sociální síť, mobil,
popř. Internet jako takový.** Tato strategie nejenže nevyřeší výchozí interpersonální konflikt, ale ani nesníží současné nebo budoucí případy obtěžování. Pravdě-
podobně také zablokuje přirozenou linii

komunikace a děti, které jsou zvyklé na častý přístup k Internetu, budou klást va-
šemu zákazu otevřený odpor.

- 4. Pokud to uznáte za vhodné, kontaktujte** rodiče kyberagresora, nebo naplánujte schůzku s vedením školy (nebo důvěryhodným učitelem), abyste věc mohli společně probrat.
- 5. V případě nutnosti kontaktujte a spolupracujte s poskytovatelem** internetové služby, mobilním operátorem nebo správcem chatovací místnosti. Společně můžete vyřešit danou záležitost, nebo odstranit nevhodný materiál.
- 6. V některých případech je vhodné kon-
taktovat policii.** Např. tehdy, když je vyhrožováno fyzickým napadením nebo může být spáchán trestný čin (únos, posílání erotických fotek dětí a mladistvých apod. – viz kapitola Právní okénko).
- 7. Hovořte o kyberšikaně s ostatními rodiči a** místními organizacemi, abyste zvýšili jejich povědomí o tomto chování a zjistíte spolu rozsah kyberšikany mezi dětmi z vašeho

37 Zdroj: http://www.cyberbullying.us/Top_Ten_Tips_Parents_Cyberbullying_Response.pdf

PREVENCE_ DIAGNOSTIKA_ INTERVENCE_

okolí. Varujte ostatní rodiče, pokud se stalo vaše dítě obětí kyberšikany. Může je to vybít k zájmu o online zkušenosti jejich vlastních dětí.

8. **Vyvodte tvrdé důsledky**, pokud se vaše dítě angažuje v kyberšikaně coby agresor a zvyšujte trest, pokud se toto chování opakuje, nebo je opravdu závažné. Jedině tak vaše dítě pochopí neakceptovatelnost chování, kterým obtěžuje jiné lidi online.
9. **Spolupracujte se školou** vašeho dítěte. Jsou školeni v řešení problémů tohoto typu. Pokud cítíte, že to nikam nevede, konzultujte problém s pedagogy jiné školy.
10. **Detailně mluve o problému se svým dítětem** a ujistěte se, že plně rozumíte rolím obou stran, motivaci a tomu, jak byla technologie zneužita. Spolupracujte se svým dítětem tak, abyste dosáhli oběma stranám vyhovujícího postupu, který bude zahrnovat nabídku jejich vstupu do řešení situace (jak by „oni“ chtěli, aby situace dopadla?).

**METODICKÉ LISTY_
PLÁNY LEKCÍ_**

METODICKÉ LISTY_ PLÁNY LEKCÍ_

NÁZEV LEKCE: LOADING...³⁸

Věk účastníků:

11+

Délka trvání:

45 min – 1 hodina

Pomůcky:

Ideálně „A-tabule“, které si studenti budou moci obléknout přes ramena (např. balící papír nebo papír na flipchart, do jehož středu vystříháme otvor pro hlavu). Postačí ale i listy formátu A 4 + něco na jejich připevnění k oděvu, nejlépe spínací špendlík. Dále psací potřeby, fixy apod.

Cíle lekce:

- Žáci umějí vytvořit bezpečný profil na Internetu, vědí, co si při vytváření bezpečného profilu rozmyslet,
- vědí, jak se chovat, aby ochránili své soukromí,
- uvědomí si možné následky nevhodných voleb (např. špatně sestaveného internetového profilu).

Příprava, poznámky:

Pokud někteří žáci netuší o existenci profilů na Internetu, bude užitečné mít pro ně nějaké příklady³⁹, abychom je také zapojili a zbylá skupina je přijala mezi sebe.

Aktivita:

Kolik žáků někdy posílalo informace online? Kolik žáků má online profil?

Rozdejte žákům „A-tabule“/listy papíru a požádejte je, aby na ně vytvořili svůj profil. Povzbudte je, aby do něj zahrnuli svoje „fotografie“ a všechen ostatní obsah, který by napsali do svého reálného online profilu. Nechte dostatek času (cca 20 min) na to, aby si svůj profil udělali co nejatraktivnější. Můžeme i vyhlásit soutěž o to, čí profil bude ten „nej“ na základě předem daných kritérií.

Až všichni dokončí své profily, vyzvěte je, aby si je na sebe „oblékli“ (připevnili list papíru) a vyrazili s nimi na procházku po třídě. Pro větší účinek lze s kolegou vyučujícím domluvit krátkou návštěvu

38 Zdroj: Aktivita převzata z <http://www.teachtoday.eu/en/Lesson-Plans/Folder.aspx?Folder=21>.

39 Stačí vytisknout s pomocí klávesy print screen nějaký povedený profil a poslat dokola. Se zájmem si ho budou prohlížet všichni a vyhneme se tím posměškům, které by na adresu „nepolíbeným“ mohly přijít.

v jeho hodině (nižšího ročníku!) nebo žáky vyzvat, aby se oblékli a šli se projít ven.

Poté, co se z procházky vrátí, diskutujte jejich zkušenost. Někteří z toho pravděpodobně nebudou nadšeni pro to, co o sobě do svého profilu napsali. Často zaznívají slova jako *trapas*, *hrůza*, *děsný* apod.

Reflexe:

Žáci potřebují zjistit, že pokud něco není vhodné nebo přijatelné v reálném světě, pak to není vhodné a přijatelné ani ve světě virtuálním.

Body k diskusi: Povzbud'te diskusi o tom, jaké typy informací jsou přijatelné pro publikování online a proč je důležité udržet osobní informace v bezpečí.

Zdůrazněte, že vždycky musí pečlivě přemýšlet o informacích, které posílají online. Cokoli je veřejně posíláno, může kdokoli kdykoli vidět.

Požádejte každého (nebo nechte promyslet ve skupinách), aby ostatním doporučil, jak zůstat bezpečně online. Dokáže se třída shodnout na jednom – nejlepším – doporučení?

Na konci této lekce můžete žáky ještě jednou požádat, aby si vytvořili bezpečný online profil, případně změnili údaje v již vytvořeném.

METODICKÉ LISTY_ PLÁNY LEKCÍ_

NÁZEV LEKCE: KYBERŠIKANÁ⁴⁰

Věk účastníků:

8+

Délka trvání:

45 min – 1 hodina

Pomůcky:

videa nebo kasuistiky, která názorně ilustrují, jak kyberšikaná probíhá a působí, technika k projekci; vytištěné rady a doporučení pro uživatele Internetu a oběti kyberšikanu.

Cíle lekce:

- Žáci uvažují o výhodách Internetu, mobilních telefonů a virtuálního prostoru obecně,
- zvažují případné scénáře šikanu a zkoumají, učí se rozpoznávat své osobní pocity, dokáží se vcítit do situace oběti, uvědomí si, jak může kyberšikaná na lidi zapůsobit,
- seznámí se s různými postupy, s jejichž pomocí lze zabránit tomu, aby se dostali do nepříjemné situace, a naučí se, jak se s takovou situací vypořádat v případě, že nastane.

Příprava, poznámky:

Tato hodina se zaměří na problémy s kyberšikanou ve škole. Některé školy budou mít pocit, že když žákům nepovolují mobilní telefony ani přístup na portály pro tvorbu sociálních sítí, kyberšikaná není problém, který by právě ony musely řešit (protože se odehrává převážně mimo školu). Ale pokud jsou děti vystaveny kyberšikaně, veškerou bolest a zoufalství, jež jim způsobuje, si s sebou přinášejí do školy. Učitelé dříve nebo později dospějí k závěru, že se touto oblastí zabývat musejí.

Připravte si videa nebo kasuistiky, která názorně ilustrují, jak kyberšikaná probíhá a působí. Vytiskněte rady a doporučení pro uživatele Internetu a oběti kyberšikanu.

Aktivita:

Povídejte si s žáky o tom, jak přínosné je používání počítače a mobilního telefonu. Kolik z nich používá Internet každý den? K čemu ho používají? Co je na internetu nejlepší, co se jim líbí, co jim vyhovuje? Jaké má naopak nevýhody, co jim vadí?

Vysvětlete jim, že aby z těchto komunikačních technologií vytěžili skutečně maximum, je nutné,

⁴⁰ Zdroj: Aktivita převzata z <http://cs.teachtoday.eu/cs/Lesson-Plans.aspx>.

aby byli připraveni vypořádat se se vším, co se jim může přihodit, zatímco jsou online. Ptejte se, co si představují pod pojmem šikana na internetu?

Pro ilustraci jim předložte vybrané příběhy nebo některé z videí, kde je nějaké dítě šikanováno prostřednictvím mobilu nebo internetu.

- http://www.teachertube.com/viewVideo.php?video_id=87922
- http://teachertube.com/viewVideo.php?video_id=92840&title=Cyberbullying

Diskutujte o tom, co se tam objevilo. Jak na něj film působil? Stalo se někomu něco podobného? Jaké to bylo? Jakou radu by děti daly oběti? Co by mohly udělat? Uvažujte, co takový trýznitel nejspíš řekne o svém chování, až se s ním budete konfrontovat. Co si děti myslí o tom, proč lidé šikanují druhé?

Zeptejte se, proč si některé děti myslí, že toto je v online prostoru akceptovatelné chování. Vysvětlete, že lidé se často cítí nepřemožitelní v momentě, kdy komunikují online a ne tváří v tvář. Často komentují a říkají věci, které by je v reálném světě ani nenapadlo vyřknout.

S pomocí odkazů na příběh upozorněte, že jeden ze základních problémů spočívá v tom, že šikana

neustane ve chvíli, kdy dítě odejde ze školy. Protože mobilní telefon s sebou nosíme pořád, trýznitel má ke své oběti neustále přístup.

Žáci by si měli uvědomit, že šikana by se neměla tolerovat ani ve škole, ani ve virtuálním prostoru. Musejí být schopni důvěřovat vlastním nepříjemným pocitům a poznat, že tyto pocity značí, že je něco v nepořádku. Vysvětlete jim, že přece jen mohou něco udělat:

- Odhlaste počítač.
- Opusťte chatovací místnost nebo webové stránky.
- Zablokujte vzkazy od toho, kdo vás šikanuje.
- Uložte a vytiskněte si jeho e-maily nebo svou historii zpráv.
- Nikdy trýzniteli neodpovídejte.
- Promluvte si s kamarádem o tom, jak danou situaci vyřešit.
- Se svým zážitkem se svěťte rodičům, učiteli nebo jinému důvěryhodnému dospělému.

Další instrukce naleznete v této příručce.

Reflexe:

Jakou nejdůležitější věc si z hodiny odnášíte? Rozhodli jste se něco změnit, začít dělat jinak?

METODICKÉ LISTY_ PLÁNY LEKCIÍ_

NÁZEV LEKCE: "GROOMING"

Věk účastníků:

12+

Délka trvání:

45 min – 1 hodina

Pomůcky:

video ilustrující kybergrooming

Cíle lekce:

- Žáci rozpoznají, kdy nátlak ze strany jiných lidí ohrožuje jejich osobní bezpečnost a pohodu – budou schopni rozpoznat a zvládnout riziko a rozhodovat se bezpečněji,
- vypracují si účinné způsoby, jak takovému nátlaku odolávat, včetně toho, že vědí, kdy a kde se jim dostane pomoci,
- budou při používání ICT nezávislí a dokáží rozlišovat fakta,
- pochopí, jaké následky má grooming a ochotná účast na riskantním chování online.

Příprava, poznámky:

Když o této problematice hovoříme, je důležité, abychom nereagovali nějak přehnaně. Profesorka Sonia Livingstoneová zdůrazňuje, že:

„...stávající rizika si nezaslouží, abychom kolem nich rozpoutali morální paniku, ani nás neopravňují k tomu, abychom děti zásadně omezovali při používání Internetu, protože tím bychom jim odeřeli četné výhody, které jim nabízí. Samozřejmě, bude pro nás opravdu námaha, umožnit dětem přístup k Internetu a přitom jim pomoci vypěstovat si dostatečné dovednosti, aby ho používaly správně.“

Dále dodává:

„Avšak rizika jsou přesto velmi rozšířená a jako cosi znepokojivého či přímo jako problém je prožívá mnoho dětí, a tak je zde skutečně na místě razantní zásah ze strany vlády, pedagogických pracovníků, daného průmyslu a rodičů.“

Aktivita:

Vyzvěte skupinu k diskusi o tom, jaká jsou rizika a výhody online komunikace a vztahů. Co můžeme udělat pro to, abychom rizika minimalizovali? Co už vědí o groomingu?

Kybergrooming je takové chování internetových uživatelů, které má v dítěti vyvolat falešnou důvěru a připravit je na schůzku v reálném světě, jejímž cílem je oběť pohlavně zneužít. Zdůrazněte hlavní myšlenku: člověk nemůže vždycky vědět, s kým právě po internetu rozpráví.

Vyberte a shlédněte učební video o online groomingu a diskutujte jeho obsah. Vhodný je například film Seznam se bezpečně (<http://www.seznamsebezpecne.cz/>).

Použijte některé z následujících otázek:

- Co vás na filmu překvapilo?
- Které věci činily oběť zranitelnou?
- Co by měla říci/udělat?
- Proč myslíte, že věřila člověku, který na ni zkoušel grooming?
- Proč nikomu neřekla, co se stalo?
- Jak byste se zachovali vy?

Reflexe:

Shrňte hlavní zásady obrany vůči groomingu obsažené v této příručce. Žákům také můžete zadat úkol, aby si o groomingu našli další informace, příběhy, profily pachatelů apod.

NÁZEV LEKCE: NA DRUHÉM KONCI⁴²

Věk účastníků:

8 – 12 let

Délka trvání:

45 – 90 min

Pomůcky:

host s přesnými instrukcemi, zástěna, ideálně dataprojektor, vytištěná pravidla pro prevenci kyberšikany a groomingu, lístečky s příběhy.

Cíle lekce:

- Žáci porozumí problematice osobní bezpečnosti v souvislosti s poskytováním soukromých informací online,
- uvědomí si rizika chatování s cizími lidmi,
- vědí, jak se na Internetu chránit, seznámí se se zdroji pomoci a podpory a mají sebedůvěru je použít, pokud bude třeba,
- procvičí si zvažování sociálních a morálních dilemat, volbu zodpovědných rozhodnutí.

Příprava, poznámky:

Klíčovým bodem je pro děti informace, že si nikdy nemohou být jisté, s kým na Internetu komunikují, a proto se při zveřejňování svých soukromých informací vystavují nebezpečí spamu, kyberšikany a manipulace, případně groomingu.

Zajistěte hosta, který se lekce zúčastní. Může to být jiný učitel, rodič, asistent nebo dítě z jiné třídy. Jeho úkolem bude poskytovat dětem falešné informace, aby v nich vzbudil dojem, že je někdo jiný. Např. dospělý bude odpovídat na otázky dětí tak, aby v nich vzbudil dojem, že je dítě, apod.

V ideálním případě má host počítač připojený k dataprojektoru, takže své odpovědi může přímo psát na klávesnici a žáci je vidí. Alternativně lze psát odpovědi na list papíru, který je předáván učiteli.

Aktivita:

Pozvěte hosta do třídy a usadte ho tak, aby byl před žáky skrytý, například za zástěnu.

Požádejte děti, aby si připravili otázky, kterými by se jim podařilo odhalit identitu tajemného hosta.

42 Zdroj: Aktivita převzata z <http://www.teachtoday.eu/en/Lesson-Plans/Folder.aspx?Folder=21>.

Žáci pokládají své otázky a host na ně písemně odpovídá. Nakonec se mají rozhodnout, s kým vlastně komunikují.

Cílem tohoto cvičení je osálit děti tak, aby si myslely, že mluví s úplně někým jiným. Po odhalení tajemného hosta by si měly uvědomit, že si nikdy nemohou být jisté, s kým po Internetu hovoří, a že někteří lidé jim budou lhát o tom, kdo jsou, kolik jim je let, kde pracují apod.

Poté společně uvažujte, jak lidé mohou zneužívat informace, které jim kterýkoli online uživatel poskytne – soukromé informace jako je jejich adresa domů nebo na e-mail, telefonní číslo, plán, kam by chtěli odpoledne jít, koníčky apod.

Musí vědět, jak se chránit – nikdy neposkytovat žádné osobní informace, nesouhlasit se schůzkou s někým, koho znají pouze z Internetu, promluvit si s důvěryhodným dospělým, pokud se jim na Internetu událo něco, z čeho nemají příjemný pocit. Zdůrazněte, že poradit se s důvěryhodnou dospělou osobou je velice důležité, protože ta jim může pomoci. Využijte pravidel obsažených v této příručce.

Body k diskusi:

- Proč je obtížnější než v reálném životě vědět, s kým doopravdy mluví online?
- Už se někomu něco podobného stalo? Jaké to bylo?
- Co mohou udělat pro to, aby zůstali v bezpečí?
- Jak se cítili, když zjistili, kdo je tajemným hostem?
- Co budou dělat jinak, až budou příště online?

Pokud máte dostatek času, pokračujte skupinovou prací s následujícími náměty:

Ivan má profil na Lide.cz, pravidelně na něj chodí, dopisuje si tam s kamarády, přidává fotky, které jim chce ukázat, pišou mu vzkazy na nástěnku. Najednou mu začne někdo na nástěnku přidávat sprosté a ponižující vzkazy, co má dělat?

Markéta si ráda píše s kamarády na icq, občas si píše s Mischak91, rozumí si spolu, povídají si o různých věcech, ale osobně se neznají. On se s ní chce sejit a chtěl by vědět, kde bydlí. Zatím mu to neřekla, ale přemýšlí o tom, pořád má trochu strach. Hrozí jí nějaké riziko?

Ivetě jednou přišla na mobil sms zpráva z neznámého čísla. Pochopila, že se pisatel spletl, tak mu odepsala, a vysvětlila mu, že ho nezná a že si spletl číslo. On jí opět odpověděl a začali si psát. Ivetě se to líbilo, ale

METODICKÉ LISTY_ PLÁNY LEKCÍ_

když se s ní chtěl sejít, nechtěla. Potom mu přestala odpisovat, ale on jí začal vyhrožovat, že ví, kam chodí do školy, tam si na ní počká atd. Co byste i vetě poradili, aby udělala? Udělala podle vás i vetě něco špatně?

Zdeněk chodí do 8. třídy. Třída si založila stránku na Spolužácích, píšou si tam různé vzkazy, kde se co děje, kam by se mohli jít podívat atd. Dva kluci ze třídy si tam ale už o Zdeňkovi několikrát napsali, že je blbej, divně se oblíká, že určitě nemá žádnou holku, která by ho taky chtěla... Čte si to celá třída a Zdeňka to štve, co může udělat?

Mirka má už dlouho účet na Skype, používá ho pravidelně pro hovory se svými přáteli a někdy se tu i seznámí s novými lidmi. Jedním z těch nových kamarádů je i Patrik94, s kterým si hodně rozumí. Píší nebo volají si skoro každý den, dokonce si už poslali i fotky. Chtěli by se spolu i sejít, protože jsou ze stejného města. Když si spolu volají, Patrik Mirku vidí, protože ona má na svém počítači zapnutou webkameru, Patrik ji na svém nemá. Hrozí nějaké riziko při jejich setkání? Udělala podle vás Mirka něco špatně?

Reflexe:

Požádejte žáky, aby ostatním řekli, co se v dnešní hodině naučili. Jakou hlavní radu by každý z nich ostatním dal?

NÁZEV LEKCE: VÍM, CO MŮŽE BÝT NEBEZPEČNÉ

Věk účastníků:

8 – 15 let

Délka trvání:

45 – 90 min

Pomůcky:

kopie pracovního listu, psací potřeby

Cíle lekce:

- Žáci rozvinou své sociálně osobnostní kompetence,
- uvědomí si nebezpečí při běžných sociálních vztazích,
- rozvinou svoji schopnost vyvozování důsledků,
- uvědomí si vlastní identitu a to, co patří do soukromí,
- uvědomí si nebezpečí manipulativní komunikace.

Aktivita:

Krok 1 – společně si přečteme zadání úkolů na pracovním listu, vysvětlíme neznámé pojmy a přesvědčíme se o tom, zda všichni zadání rozumějí

Krok 2 – samostatná práce s pracovním listem / další varianta: práce ve dvojicích – mohou diskutovat nad tématem

Reflexe

Krok 3 – společná prezentace jednotlivých úkolů, podpora zpětné vazby mezi dětmi, diskuse, vyvození závěru, shrnutí bezpečných pravidel, pojmenování nebezpečných situací apod.

METODICKÉ LISTY_ PLÁNY LEKCÍ_

PRACOVNÍ LIST Č. 1

1. Jak mohu předcházet tomu, abych se stal(a) OBĚTÍ? Podtrhni vhodné způsoby.

- znát formy manipulace
- aktivní sportování
- nedostatek odvahy
- toulky s partou
- návštěvy diskoték
- hra na hudební nástroj
- důvěra k rodičům
- ukazovat svoji sílu
- návštěvy diskoték
- svěřovat se se vším kamarádům
- naučit se říkat ne
- poznat sám sebe
- řešení konfliktů alkoholem
- budování sebedůvěry

2. Zakroužkuj činnost, která je pro tebe nebezpečná, podtrhni činnost, která patří do soudní síně.

Přítel(kyně), se kterým ses seznámil(a) na Internetu, chce:

- abys mu poslal(a) fotografii
- abys mu poslal(a) fotografii bez plavek
- ti posílá svoje akty
- tě zve na schůzku
- chce znát tvoji adresu
- chce znát číslo telefonu
- chce ti dobít telefonní kartu
- nadává, že nechodíš na chat
- povídá si o tvých zálibách
- nabízí ti pomoc s domácími úkoly
- nabízí ti finanční výpomoc
- ukazuje ti, jak ho vzrušuješ přes webovou kameru
- nabízí ti zapojení do obchodování s výdělkem

3. Co myslíš, že podporuje potřebu nadměrného psaní SMS zpráv, chatování, seznamování a dopisování přes Internet? Vyber si 6 příkladů, které jsou pro tebe důležité, a podtrhni je.

- citová nejistota
- konflikty se spolužáky
- nuda
- problémy ve škole
- špatná pověst
- moje zvláštní povaha
- bujná představivost
- názory na život
- nedůvěra okolí
- přátelé a známí
- nedostatek času na seznamování
- stres
- neúspěchy ve sportu
- sebepodceňování

4. Zkus nakreslit jednoduchou značku pro kyberšikanu

METODICKÉ LISTY_ PLÁNY LEKCIÍ_

PRACOVNÍ LIST Č. 2

1. Přečti si pozorně fiktivní rozhovor na „netu“. Zkus doplnit druhou část rozhovoru. Pokud jsi chlapec, představ si, že bys odpovídal za svoji mladší sestru.

➤ Čau, jak je? Máš chvíli čas? Nechceš hodit řeč?

➤ Jsem Tomáš. Koukal jsem se na tvůj profil a fotky. Vypadáš k světu. Nepíšeš, kolik ti je. Chodím na gympl a ty?

➤ Co ráda děláš? Mě baví plavání, jezdím na vodu a chytám bronz. Taký se ráda opaluješ?

➤ Na profilu máš, bohužel, jen fotku obličeje. Nemáš nějakou v plavkách? Pokud ne, mám nověj suprovej foťák a mohl byt tě vyfotit.

➤ Opaluješ se taky bez plavek?

➤ Chtěla bys vidět moje fotky? Víš, nechci je posílat jen tak, ale vypadáš tak sympaticky...

➤ Pošli mi nějakou fotku. Nebo jestli žádnou nemáš, vyfoť se mobilem, to stačí.

➤ Opravdu se mi moc líbíš. Nedomluvíme si rande? Jak jsi na tom s časem?

➤ Nevím, jak na tom budu koncem týdne, ale dej mi číslo mobilu, napíšu ti.

➤ Když jsme oba z Plzně, nebydlíš taky náhodou na Doubravce? A kde přesně bydlíš? Počkal bych na tebe.....

Zamysli se nad tím, co jsi napsal(a). Nedal(a) jsi neznámému člověku příliš osobních informací, které by mohl zneužít? Napadá tě jak?

2. To jsem opravdu já! Napiš 5 informací nebo údajů, které prozradí, kdo jsi:

- 1.
- 2.
- 3.
- 4.
- 5.

Vyměň si se sousedem pracovní list a zkus podle těchto bodů odhadnout, jaký doopravdy je.

3. Vylušti citát W. A. Warda

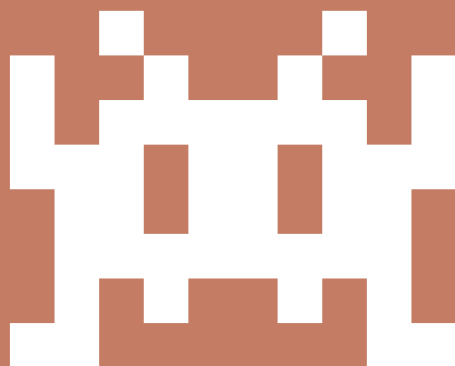
š Ťa s TNýTeNK dO sEnA U čIL O bDiV oV Ata LE
nEZaV i DeT naSl edO vAtaLe n EnAp o dO bOv
a cHva LI taLe NeL i cHoT i taVe stA LeN EmAn i
Pulo VaT.

4. Jak se správně zachovám, když mi někdo ublíží, bude mě chtít šikanovat. Zakroužkuj.

- svěřím se své nejlepší kamarádce, kamarádovi
- napíšu mu sprostý a výhružný dopis
- počkám, co se z toho vyvine
- půjdu se s přáteli na večírek a budu se snažit zapomenout
- oznámím vše rodičům
- zaujmu polohu „mrtvého brouka“
- zavolám na linku důvěry a poprosím o radu
- vylákám dotyčného na schůzku, vyfotím ho a ukážu mu, že na mě si nepřijde
- domluví si schůzku a nechám za sebe přijít někoho jiného

ZÁZNAM VÝSLEDKŮ, JAK JSEM NA TOM?

Pokus se několika větami napsat, jaké máš vědomosti v probíraném tématu a zda si uvědomuješ základní rizika?

UŽITEČNÉ MATERIÁLY_

PŘÍKLAD SMLOUVY O POUŽÍVÁNÍ INTERNETU V RODINĚ⁴³

Dítě:

Chápu, že používání rodinného počítače je výsada, která se řídí následujícími pravidly:

1. Budu respektovat soukromí všech, kteří používají tento počítač. Nebudu otevírat, přemisťovat nebo mazat soubory, které nejsou moje.
2. Rozumím tomu, že máma a táta mohou kdykoli vstoupit na můj účet a podívat se na mé soubory.
3. Nebudu nic stahovat, nebo instalovat programy předtím, než se zeptám rodičů.
4. Nikdy nebudu prozrazovat na Internetu svá osobní data. Nikdy nebudu prozrazovat své příjmení, telefonní číslo, adresu, nebo název školy, kterou navštěvuji – dokonce, ani pokud znám osobu, se kterou komunikuji online. Moje přezdívka na počítači bude:

5. Rozumím tomu, že mohu používat počítač pouze pro rodiči schválené účely.
6. Nikdy nebudu psát nebo posílat na Internetu nic, co bych si nepřál(a), aby rodiče viděli. Nebudu mluvit sprostě nebo jakkoli jinak nevhodně. Pokud obdržím zprávy nebo videa, která obsahují hrubé výrazy, okamžitě je přepošlu mámě nebo tátovi.
7. Nikdy nebudu souhlasit s osobní schůzkou s někým, koho „poznám“ na Internetu, aniž by s tím souhlasili rodiče. Nebezpeční lidé mě mohou zkoušet nalákat na schůzku.
8. Kdykoli se budu cítit nepříjemně kvůli nějaké zkušenosti na Internetu, okamžitě to řeknu rodičům. Rozumím tomu, že rodiče mi těmito pravidly chtějí pomoci a ne mě trestat.

Rodič:

Chápu, že je mojí zodpovědností chránit svou rodinu a pomáhat jí užít si to nejlepší, co Internet nabízí. V tomto smyslu souhlasím s následujícím:

1. Budu naslouchat klidně. Pokud za mnou mé dítě přijde se svými online zkušenostmi, slibuji, že se ne-naštvu, ale udělám to nejlepší pro to, abych svému dítěti pomohl(a) vyřešit situaci, do které se dostalo.

43 Zdroj: www.cyberbullying.us.

UŽITEČNÉ MATERIÁLY

2. Budu racionální. Nastavím pro dítě rozumná pravidla a očekávání pro používání Internetu. Vyvodím rozumné důsledky při rozhodování o jeho chybách.
3. Budu se svým dítětem zacházet s důstojností. Budu respektovat přátelství, která mé dítě naváže na Internetu, stejně jako respektuji jeho kamarády ze školy apod.
4. Nebudu bezdůvodně narušovat soukromí svého dítěte. Slibuji, že nezajdu dále, než budu potřebovat pro to, abych ochránil(a) bezpečí svého dítěte. Nebudu číst zápisky nebo deníky, stejně tak ani nebudu kontrolovat jeho e-maily nebo soubory, pokud k tomu nebudu mít závažný důvod.
5. Nebudu přijímat drastická opatření. Nehledě na to, co se stane, rozumím tomu, že Internet je důležitý nástroj pro úspěch mého dítěte ve škole, vztazích nebo v práci, a slibuji, že Internet zcela nezakážu.
6. Budu zúčastněný/á. Budu trávit čas se svým dítětem a stanu se kladnou součástí jeho online aktivit a přátelství – stejně tak, jako je tomu v životě offline.

Rozumíme výše uvedeným pravidlům a v souladu s nimi souhlasíme s používáním počítače.

Podpis dítěte

Datum

Podpis rodiče

Datum

Po podepsání viditelně umístěte u počítače.

VYSVĚDČENÍ ŠKOLY Z KYBERŠIKANY⁴⁴

Je vaše škola adekvátně zaměřena nebo připravena na problém kyberšikany? Vyplňte si následující test, abyste to zjistili. Pokud odpovíte „ano“ na všechna následující tvrzení, jste připraveni. Pokud odpovíte „ne“ nebo „nevím“, máte co napravovat!

CELKOVÉ VYŠETŘENÍ	?	NE	ANO
Víme, kolik studentů naší školy se stalo oběťmi kyberšikany.			
Víme, kolik studentů naší školy se na ostatních kyberšikany dopustilo.			
Kyberšikana není na naší škole významným problémem.			

ŠKOLNÍ KLIMA	?	NE	ANO
Studenti, kteří se stali/stanou svědky kyberšikany, jsou natolik silné osobnosti, že jim nedělá problém vše oznámit důvěryhodnému dospělému a dělají to raději, než aby zůstali tichými diváky.			
Učitelé pravidelně připomínají studentům, aby se na ně obraceli s žádostí o pomoc, pokud se setkají s problémem kyberšikany nebo bezpečnosti na Internetu obecně.			
Studenti jsou si vědomi, že nevhodné užívání moderních technologií nebudou vedením školy tolerovány.			
Pracujeme na vytvoření takového školního klimatu, ve kterém není kyberšikana mezi studenty brána jako „v pohodě“.			

44 Zdroj: Převzato z knihy: “Bullying Beyond the Schoolyard: Preventing and Responding to Cyberbullying”; http://www.cyberbullying.us/Cyberbullying_Report_Card.pdf.

UŽITEČNÉ MATERIÁLY

ŠKOLNÍ OSNOVY A VZDĚLÁVÁNÍ	?	NE	ANO
Studenti se během školního roku učí prostřednictvím prezentací a besed o vhodném užívání počítače a Internetu.			
Studenti se učí o volbě bezpečného hesla a ochraně osobních údajů.			
Studenti se učí o tom, jak rozpoznat kyberšikanu a útoky na jejich online bezpečí.			
Studenti se učí, jak na kyberšikanu reagovat vhodným způsobem.			
Učitelé vědí, jak rozpoznat kyberšikanu a jak vhodně intervenovat.			
Distribuuujeme studentům a rodičům materiály, abychom je vzdělali v oblasti kyberšikany.			
Během školního roku dodržujeme mimoškolní setkání pro rodiče a další členy komunity, kde diskutujeme o bezpečí mladistvých na Internetu.			
Pro prevenci kyberšikany využíváme peer-program, kdy starší studenti radí mladším, jak kyberšikanu identifikovat a jak na ni reagovat.			
Jsme (a zůstaneme) obeznámeni s rozhodnutím soudů, která souvisejí s počítačovými a Internetovými projevy studentů. ⁴⁵			
Víme o způsobech, jakými by škola mohla být zodpovědná za nedbalou prevenci nebo nesprávnou reakci na kyberšikanu, a pracujeme na tom, abychom se jich vyvarovali.			

⁴⁵ Kniha odráží americké realie, kde je kyberšikana již léta brána jako „plnohodnotné“ rizikové chování srovnatelné např. s fyzickým napadením, ublížením na zdraví apod. První rozhodnutí už ale existují i v ČR.

SCHOPNOST REAGOVAT NA KYBERŠIKANU	?	NE	ANO
Na naší škole bereme potenciální i aktuální případy kyberšikanu vážně.			
Vytvořili jsme disciplinární řád vyvolující důsledky z kyberšikanu a studenty s ním seznámili.			
Víme, kdy můžeme intervenovat v případech kyberšikanu, které se nestaly na půdě školy.			
Vytvořili jsme formální postup pro vyšetřování kyberšikanu.			
Máme anonymní schránku důvěry, abychom poskytli učitelům i studentům možnost informovat o kyberšikaně tak, aby nemuseli mít strach z odplaty.			
Udržujeme formální vztah s místním soudním orgánem pověřeným soudnictvím ve věcech mládeže pro případ, že by muselo být takové řízení zahájeno.			

POLITIKA ŠKOLY	?	NE	ANO
Naše škola má jasnou politiku zaměřenou na problematiku kyberšikanu.			
Naše politika vychází z toho, že chování studentů mimo školu je i školní vizitka.			
Naše škola má jasnou politiku ve vztahu k mobilním telefonům a ostatním přenosným elektronickým zařízením.			
Studenti znají politiku školy vzhledem k moderním technologiím.			
Rodiče znají politiku školy vzhledem k moderním technologiím.			
Pokyn k akceptovatelnému používání počítačů a Internetu je rozesílán do školních počítačových učeben.			

UŽITEČNÉ MATERIÁLY_

TECHNOLOGIE	?	NE	ANO
Máme software/hardware, který blokuje zvolené internetové stránky a kontroluje jejich obsah tak, aby byla zajištěna bezpečnost dětí při prohlížení a komunikaci vzhledem k jejich věku.			
OSTATNÍ OBLASTI	?	NE	ANO

TEST:

JSEM KYBERAGRESOR?⁴⁶

Lidé, kteří jsou v případě kybersikany oběťmi, jsou také často sami agresory. Než se sami před sebou začnete cítit špatně, udělejte si níže uvedený test a zjistěte, zda i vy jste součástí problému kybersikany. Na následující škále ohodnoťte sami sebe, zda a kolikrát jste se dopustili níže popsaných činností.

0 = nikdy

1 = 1 – 2krát

2 = 3 – 5krát

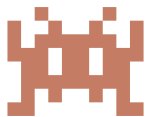
3 = více než 5krát

Už jsem (se) někdy...

- přihlásil(a) cizím přihlašovacím jménem, abych získal(a) informace?
- poslal(a) email nebo online pohlednici z cizího účtu?
- vydával(a) na Internetu za někoho jiného?
- obtěžoval(a) nebo zastrašoval(a) někoho přes Internet?

- zamlčel(a) svoji identitu s tím, aby ostatní hádali, kdo jsem?
- předal(a) dál soukromou konverzaci z „keců“ nebo email bez souhlasu druhé zúčastněné osoby?
- změnil(a) profil tak, abych někoho zmátl(a) nebo vystrašil(a)?
- poslal(a) fotky nebo nějaké informace o někom na web bez jeho souhlasu?
- vyhlásil(a) o někom na Internetu nebo přes „keců“ hlasování o čemkoli bez jeho souhlasu?
- použil(a) informace dostupné na webu k pronásledování, obtěžování, harašení nebo matení někoho konkrétního?
- poslal(a) někomu urážlivé nebo zastrašující zprávy, i když byly myšleny jako vtipy?
- hovořil(a) na webu sprostě?
- přihlásil(a) někoho jiného pro nějakou aktivitu na webu bez jeho svolení?
- použil(a) úmyslně takový nick v „keců“ nebo emailovou adresu, která vypadá jako identita někoho jiného?
- použil(a) z jakéhokoli důvodu něčí heslo bez jeho svolení?

46 Zdroj: Převzato z http://www.stopcyberbullying.org/teens/are_you_a_cyberbully.html.

UŽITEČNÉ MATERIÁLY

- napadl(a) cizí počítač, poslal(a) virus nebo Trojského koně?
- napadl(a) někoho v interaktivní webové herně?
- poslal(a) na web nadávky nebo lži o někom jiném?
- zúčastnil(a) „hlasování o výprasku“⁴⁷ nebo poslal do webové návštěvní knihy urážlivé a sprosté příspěvky?

Hodnocení:

0 – 5 bodů: Kybersvatoušek

Gratulujeme! Jste kybersvatoušek! Vaše chování na webu je vzorné. Jen tak dál!

6 – 10 bodů: Kyberhazardér

Inu, nejste perfektní. Sice jste se nedopustil ničeho hrozného, spíš vám šlo jen o legraci. Zkuste ale neopakovat své chování, obzvláště pokud bylo útočné. Mějte na paměti bolest, kterou vaše „legrace“ může způsobit ostatním!

11 – 18 bodů: Kybermizera

Vaše chování na webu se musí zlepšit! Už jste se dopustil mnoha kyber-prohřešků! Mějte na paměti, že tyto praktiky jsou nebezpečné, špatné a trestuhodné. Očistěte si svůj kyber-trestní rejstřík!

Více než 18: Kyberagresor

Šlápněte na brzdy a okamžitě vypněte svůj počítač! Řítíte se velice špatným směrem. Beze vší pochybnosti jste kyberagresor. Odpojte se a přemýšlejte, jaké drastické důsledky může mít vaše jednání pro vás a hlavně vaše oběti – pokud už k těmto důsledkům nedošlo!

⁴⁷ „Bashing poll“ – fenomén, který zatím v ČR není příliš rozšířený. Na webu je vyhlášeno hlasování o tom, kdo má dostat virtuální výprask, obvykle se volí mezi čtyřmi až pěti kandidáty. Pro tyto volby už existují i speciální weby.

TEST ZÁVISLOSTI NA INTERNETU (IAT - Internet Addiction Test)⁴⁸

Jak víte, jestli už nejste na Internetu závislí nebo rychle nepadáte do tohoto průšvihů? Test závislosti na Internetu je první ratifikované a spolehlivé měření závislého užívání Internetu, který sestavila Dr. Kimberly Young. Tento 20 položkový dotazník měří nízký, průměrný a vysoký stupeň internetové závislosti.

Pro vyhodnocení vašeho stupně závislosti zodpovězte následující otázky za použití této škály:

0 = nikdy

1 = zřídka

2 = příležitostně

3 = opakovaně

4 = často

5 = vždy

Jak často...

1. zjišťujete, že jste online déle, než jste měl(a) v úmyslu?
2. zanedbáváte práce v domácnosti, abyste mohl(a) strávit více času online?
3. upřednostňujete vzrušení na Internetu před intimitou se svým partnerem?
4. uzavíráte nová přátelství s dalšími uživateli online?
5. si vaši blízcí stěžují na množství času, které trávíte online?
6. trpí vaše školní nebo pracovní výsledky kvůli množství času, který strávíte na Internetu?
7. kontrolujete svoje emaily předtím, než jdete dělat to, co máte?
8. trpí váš pracovní výkon kvůli času strávenému na Internetu?
9. zaujímáte obranné nebo tajnůstkářské postoje, když se vás někdo ptá, co děláte na Internetu?
10. zakrýváte rušivé myšlenky vlastního života konejšivými myšlenkami na Internet?
11. se přistihnete, že myslíte na to, až budete zase online?

48 Zdroj: Převzato z http://www.netaddiction.com/resources/internet_addiction_test.htm.

UŽITEČNÉ MATERIÁLY

- 12.** se bojíte toho, že svět bez Internetu by byl nudný, prázdný a neutěšený?
- 13.** ztrácíte nervy, ječíte nebo jednáte rozmrzele, když vás někdo ruší, zatímco jste online?
- 14.** chodíte spát pozdě, protože jste dlouho do noci na Internetu?
- 15.** jste zabrán(a) do myšlenek na Internet, když jste offline, nebo sníte o tom, že jste online?
- 16.** se přistihnete, že si říkáte „už jen pár minut a budu online“?
- 17.** zkoušíte bez úspěchu omezit čas, který trávíte online?
- 18.** se snažíte skrýt, kolik času jste byl(a) online?
- 19.** si vyberete možnost být déle na Internetu než jít s přáteli ven?
- 20.** se cítíte v depresi, náladový(á), nebo nervózní, když jste offline a tyto pocity odezní ve chvíli, kdy jste zase online?

Nyní si sečtete všechny body, které jste získali. Čím vyšší je vaše skóre, tím větší je váš stupeň závislosti.

0 – 49 bodů: Jste průměrný uživatel Internetu. Někdy můžete surfovat trochu déle, ale máte nad tím kontrolu.

50 – 79 bodů: Více či méně máte kvůli Internetu problémy. Měl(a) byste zvážit jejich plný dopad na váš život.

80 – 100 bodů: Vaše užívání Internetu způsobuje ve vašem životě značné problémy. Měl(a) byste vyhodnotit dopad Internetu na váš život a vyhodnotit své problémy jako přímý důsledek nadužívání Internetu.

Nyní se vraťte k otázkám, které jste ohodnotili číslem 4 nebo 5. Uvědomili jste si, že tyto situace jsou pro vás závažným problémem? Uvědomili jste si, jak často se vám hromadí špinavé prádlo nebo jak prázdná je vaše lednička? Zamysleli jste se nad tím, jak těžké pro vás je vymotat se z postele každé ráno? Jak se cítíte v práci vyčerpaní? Jaký má tohle jednání vliv na vaše tělo a vaše celkové zdraví?

SLOVNÍČEK POJMŮ_

SLOVNÍČEK POJMŮ⁴⁹

Audio blog (MP3 blog)

forma blogu, ve kterém mohou být vytvářeny hudební soubory, většinou v MP3 formátu, které si lze stáhnout. Jejich „boom“ nastal po roce 2003.

Acceptable use policy (AUP)

souhrn pravidel aplikovaných sítí nebo jejich vlastníky, kteří omezují způsob, jakým může být síť užívána.

Avatar

slovo hinduistického původu a znamená sestup nebo vtělení. Ve výpočetní technice se používá v souvislosti s virtuálním světem.

Bebo

internetová sociální síť v podobném formátu jako MySpace, Xanga, Facebook, Yahoo! a Groupnex. Stránka byla založena v roce 2005.

Bezdrátová síť

typ počítačové sítě, ve které se přenos dat uskutečňuje za pomoci elektromagnetických vln. Existují různé typy bezdrátových sítí: LAN (bezdrátové spojení dvou počítačů), MAN (bezdrátová síť mezi několika počítači využívaná hlavně ve městě).

Block

technický pojem, který vystihuje zabránění vstupu do nějakého informačního zdroje na Internetu.

Blog

zkratka termínu web log. Jedná se o internetovou adresu podporovanou jedincem s pravidelnými komentáři, popisy událostí nebo dalším materiálem (např. grafiky, video, atd.). Položky jsou většinou zobrazovány v chronologickém sledu. Mnoho blogů uveřejňuje informace a komentáře vztahující se k určitému tématu. Další blogy fungují jako tzv. online deníky. Typický blog kombinuje text, obrázky a odkazy na další blogy, webové stránky, atd. Důležitou částí většiny blogů je místo, kde mohou návštěvníci zanechat komentář. Kromě blogů, které jsou založeny na textu, existují i fotoblogy, videoblogy, MP3blogy, a další.

Blogging

znamená udržovat nebo rozšiřovat obsah blogu.

Bluejacking

využití bezdrátové technologie Bluetooth pro zaslání různých nevyžádaných zpráv ve formě vizitek nebo obrázků na jiná zařízení. Označení je pravděpodobně odvozeno od slov Bluetooth a hijacking. Příjímající nemůže identifikovat, od koho zpráva pochází. Osoba používající bluejacking je nazývána bluejackerem.

⁴⁹ Zdroj: Převzato z <http://cms.e-bezpecni.cz/content/view/167/63/lang,czech/> a <http://www.saferinternet.cz/slovník-bezpecneho-internetu/335-3>.

Bluetooth

bezdrátová komunikační technologie k bezdrátovému propojení mezi dvěma a více elektronickými zařízeními, jakými jsou například mobilní telefon, PDA, osobní počítač nebo náhlavní souprava.

Bulk

jako Bulk mail je označován email, který je poslán velkému množství adresátů.

Bulletin Board System

systém elektronických nástěnek, které jsou rozděleny podle témat a do kterých mohou přispívat uživatelé. Je provozován na serveru, kde je spuštěn speciální program, díky němuž mohou být nahrávána data, čteny zprávy, vyměňovány zprávy mezi ostatními uživateli, atd.

Central Equipment Identity Register

databáze IMEI čísel, která se odtla na černé listině. Pokud je přístroj s číslem IMEI nalezen v CEIR, není oprávněn ke spolupráci s jakýmkoli poskytovatelem služeb.

CEOP

zkratka pro Child Exploitation and Online Protection Center (Zneužívání dětí a online ochrana) je centrum, které vzniklo v roce 2006 ve Velké Británii proti zneužívání dětí na Internetu.

Cookie

jako cookie se v protokolu http označuje malé množství dat, která server WWW pošle prohlížeči, který je uloží na počítač uživatele. Při každé další návštěvě téhož serveru pak prohlížeč tato data posílá zpět serveru. Cookies běžně slouží k rozlišování jednotlivých uživatelů, ukládá se do nich obsah „nákupního košíku“ v elektronických obchodech, uživatelské předvolby, atd.

Crawlers

výraz označující program, který prohledává www stránky metodicky a automaticky. Tento proces se nazývá crawling a je využíván mnoha internetovými vyhledávači.

Cyberbullying

cyberbullying neboli kyberšikana je šikánování jiné osoby (např. ubližování, ztrapňování, obtěžování, ohrožování, zastrašování apod.) s využitím Internetu, mobilních telefonů či jiných informačních a komunikačních technologií.

Nejčastější projevy kyberšikany:

- a. Zasílání urážlivých a zastražujících zpráv či pomluv (e-mail, SMS, chat, ICQ, Skype).
- b. Pořizování zvukových záznamů, videí či fotografií, jejich upravování a následné zveřejňování s cílem poškodit zachycenou osobu (fyzický útok, natáčení učitele).
- c. Vytváření internetových stránek, které urážejí, pomlouvají či ponižují konkrétní osobu (blogy a jiné www stránky).

SLOVNÍČEK POJMŮ

- d.** Zneužívání cizího účtu - krádež identity (e-mailového, diskusního apod.).
- e.** Provokování a napadání uživatelů v diskusních fórech, tapetování.
- f.** Odhalování cizích tajemství.
- g.** Vydírání pomocí mobilního telefonu nebo Internetu.
- h.** Obtěžování a pronásledování voláním, psaním zpráv nebo prozváněním.

Cybergrooming

označuje jednání osoby, která se snaží zmanipulovat vyhlédnutou oběť (nejčastěji pomocí chatu, SMS zpráv, ICQ a Skypu) a donutit ji k osobní schůzce. Výsledkem schůzky může být sexuální zneužití oběti, fyzické mučení, nucení k terorismu apod.

Cyberstalking

použití Internetu nebo jiného elektronického prostředku, který využívá jedna osoba k obtěžování jiného uživatele.

Černá listina

soupis nebo registr objektů, kterým jsou z různého důvodu odmítnuty určité výhody, služby, přístup, atd.

ECPAT

síť organizací a jednotlivců spolupracujících na snížení komerčního využití zneužívání dětí. Tato síť vznikla v roce 1990 a v současné době pracuje 67 zemí. Mezinárodní kancelář této skupiny se nachází v Bankoku.

eLearning

vzdělávací proces, využívající informační a komunikační technologie k tvorbě kursů, distribuci studijního obsahu, komunikaci mezi studenty a pedagogy a k řízení studia.

Element

v informační technologii je HTML element struktura v HTML dokumentu a způsob, jakým hierarchicky srovnat obsah.

E-mail

neboli elektronická pošta je způsob odesílání, doručování a přijímání zpráv přes elektronické komunikační systémy. Termín e-mail se používá jak pro internetový systém elektronické pošty založený na protokolu SMTP, tak i pro intranetové systémy, které dovolují posílat si vzájemně zprávy uživatelům uvnitř jedné společnosti nebo organizace. K širokému rozšíření přispěl zejména Internet.

Electronic Serial Number (ESN)

elektronické sériové číslo bylo vytvořeno společností FCC, kvůli identifikaci jednotlivých mobilních zařízení, v polovině 80. let v USA. Číslo ESN má velikost 32 bitů.

European Schoolnet

Evropská školní síť je neziskové sdružení 28 evropských ministerstev školství, které poskytuje vzdělávací portály pro vyučování, učení a spolupráci. Snaží se o změnu školství za pomoci využití nových technologií.

Facebook

Facebook je rozsáhlý sociální webový systém sloužící hlavně k tvorbě sociálních sítí, komunikací mezi uživateli, sdílení multimediálních dat, udržování vztahů a také zábavě. Facebook byl založen Markem Zuckbergem, původně jako systém omezený jen na studenty Harvardské univerzity. Postupně se rozšiřoval. V roce 2007 měl Facebook 57 miliónů aktivních členů. Uživatelé se v systému mohou připojovat k různým sociálním sítím, např. v rámci jedné školy, firmy nebo geografické lokace.

FAQ

znamená zkratku pro Frequently Asked Questions (často kladené otázky). Jedná se o dokument obsahující seznam otázek a odpovědí, které se ohledně nějaké problematiky často vyskytují a jsou pro ni typické. Dokumenty FAQ vznikly na Internetu, konkrétně v Usenetových diskusních skupinách. V těchto skupinách se často opakovaly stejné otázky začátečníků, kteří znovu a znovu pokládali již mnohokrát zodpovězené dotazy. Aby se takovým otázkám zabránilo, někteří uživatelé začali vytvářet seznamy nejtypičtějších otázek a odpovědí na ně.

Flaming

označení internetové diskuse, která překročila hranice pro účastníky přínosné výměny názorů a stala se

hádkou. Je to typický fenomén Usenetu a emailových konferencí, ale prostor pro flaming poskytuje jakékoliv médium, umožňující debatu.

Flickr

komunitní web pro sdílení fotografií. Byl také jedním z prvních serverů WEB 2.0, který umožňoval používat tagy. Společnost Ludicorp spustila Flickr v roce 2004 a o rok později jej odkoupila společnost Yahoo!.

Fotoblog

forma sdílení fotografií a jejich zveřejňování na Internetu. Fotoblog je rozvíjí od roku 2000 s nástupem moblogů a mobilů s vestavěným fotoaparátem. Významnými fotoblogy jsou např. Fotolog nebo Flickr.

Gmail

bezplatná e-mailová služba provozovatele vyhledávače Google, která poskytuje webové rozhraní nebo volitelně stahování pošty protokolem POP3 nebo IMAP. Gmail byl prvním freemailem, který překročil hranici 1GB, avšak volný prostor stále narůstá.

Google

největší internetový vyhledávač, probíhá na něm 47,7% vyhledávání. Americká společnost GOOGLE, Inc., která ho provozuje, má sídlo v Silicon Valley v Kalifornii. Vyhledávač každodenně obslouží přes 200 miliónů dotazů. Kromě webových stránek umí prohledávat také obrázky,

SLOVNÍČEK POJMŮ

usenetové diskusní skupiny, zpravodajské servery a nabídky online prodeje.

Google Apps

služba společnosti Google. Zahrnuje několik aplikací jako: Gmail, Google kalendář, Talk, Docs, Tvorba stránek.

Google Maps

bezplatná, online mapová služba společnosti Google. Na této stránce můžete shlédnout posouvateľné mapy, satelitní snímky z celého světa a plánovač cest.

GPRS

mobilní datová služba přístupná pro uživatele GSM mobilních telefonů. Poskytuje průměrnou rychlost datových přenosů používáním TDMA kanálů v GSM síti.

GSM

českém překladu znamená Globální systém pro mobilní komunikaci a patří mezi nejpopulárnější standard pro mobilní telefony na světě. v současné době se předpokládá, že GSM využívá asi 82% mobilních operátorů, to znamená, že tento systém je používán asi 2 biliony uživatelů v 212 zemích. Tato skutečnost umožňuje mezinárodní roaming.

Habbo

internetová stránka sociální sítě, kterou vlastní Sulake Corporation. Je velmi oblíbená mezi teenagery, jelikož nabízí chatovací místnosti. Tato služba začala fungovat v roce 2000 a dnes obsahuje 31 místních komunit.

Happy slapping

videonahrávka, ve které se aktéři baví útoky na nic netušící oběti.

Horošení

útočné chování.

Hate site

internetové stránky, které podněcují nenávist, velmi často vůči určité rase, náboženství nebo sexuální orientaci.

Hoax

jedním z velmi častých nešvarů, který se na Internetu vyskytuje, je šíření poplašných, nebezpečných a zbytečných řetězových zpráv, tzv. hoaxů.

Hyperlink

název pro navigační element v dokumentu nebo jiné sekci stejného dokumentu nebo jiného dokumentu. Hyperlink (často označovány jen jako link) nacházející se v dokumentu je odkaz nebo prvek určující cestu do jiné sekce ve vlastním dokumentu nebo v jiném dokumentu, který automaticky poskytuje uvedené informace uživateli v okamžiku, kdy je uživatelem označen.

Hypertext

informační systém, který zobrazuje informace v textu, který obsahuje návěští odkazující na upřesnění nebo zdroje uváděných informací tzv. hyperlinky neboli hypertextové odkazy. Rovněž odkazuje i na jiné informace v systému a umožňuje snadné publikování, údržbu a vyhledávání těchto informací. Nejznámějším takovým systémem je World Wide Web.

Chat

je způsob online komunikace dvou nebo více lidí najednou přes Internet. Obecněji jde o software k tomu určený, případně o systém, na kterém se tento software provozuje jako server. Původně se jednalo o čistě textovou formu komunikace, při které mohly být vyměňovány pouze znaky. Mezitím se k tomuto způsobu přidala možnost přenášet zvuk, případně obraz.

Chatovací místnost

termín užívaný k popsání jakékoliv formy synchronní webové komunikace, která má využití ve službě chat, v instant messaging a online fórech.

Child grooming

jednání za cílem spřátelit se s dětmi za účelem sexuálního sblížení a někdy dokonce znásilnění. K child grooming patří nepatřičný zájem o dítě, dávání dárek nebo peněz dětem, ukazování pornografie dětem atd.

IMEI

znamená International Mobile Equipment Identity. Je to unikátní číslo přidělené výrobcem mobilního telefonu. Číslo IMEI mobilních telefonů jsou mobilními operátory uložena v interních systémech. Po nahlášení krádeže mobilního telefonu operátorovi je možné dané IMEI číslo zablokovat pro použití v mobilní síti. Jedná se o patnáctimístné číslo.

Instant messaging

internetová služba, umožňující svým uživatelům sledovat, kteří jejich přátelé jsou právě připojeni, a dle potřeby jim posílat zprávy, chatovat, přeposílat soubory mezi uživateli a i jinak komunikovat. Hlavní výhodou oproti používání např. e-mailu spočívá v principu odesílání zpráv v reálném čase. Jinými slovy zpráva je doručena ve velmi krátké době od odeslání.

Internet

celosvětová počítačová síť, která propojuje jednotlivé sítě pomocí sady protokolů IP. Název pochází z anglického slova network (síť), podle něhož tradičně názvy amerických počítačových sítí končily na „-net“, a mezinárodní obsahovaly předponu „inter-“. Internet slouží k přenášení informací a poskytování mnoha služeb (např. e-mail, chat, www stránky, atd.)

SLOVNÍČEK POJMŮ

Internet service provider (poskytovatel internetového připojení)

firma nebo organizace prodávající nebo poskytující přístup na Internet a příbuzné služby. Někdy se používá termínu Internet access provider (IAP). V minulosti většina ISP běžela pomocí telefonních společností. Dnes může bez problému vzniknout díky jednotlivci popřípadě skupině s dostatečným množstvím kapitálu a odbornou znalostí.

Internetová kavárna

veřejně přístupné místo, kde si návštěvník může pronajmout počítač s připojením na Internet.

Internetová stránka (nebo adresa)

soubor webových stránek, obrázků, videí a dalších digitálních položek, obvykle přístupných na Internetu, mobilních telefonech a LAN sítích. První internetová adresa se objevila v roce 1991. Internetové stránky mohou být různého druhu: osobní, komerční, vládní nebo stránky neziskových organizací.

Internetové fórum (internetová diskuse)

stránka na Internetu, kam lidé vkládají své názory a reakce a ty se následně na stránce zobrazují. Oproti IRC kanálům nebo chatu se internetová diskuse obvykle liší tím, že přispěvatelé nemusí být ke stránce připojeni současně a reagovat bezprostředně, ale mohou reago-

vat i s odstupem mnoha dní či měsíců. Mnohé diskusní stránky však mají zároveň i znaky chatu.

IP adresa

jednoznačná identifikace konkrétního zařízení v prostředí Internetu. Veškerá data, která jsou z nebo na dané zařízení přes počítačovou síť poslána, obsahují IP adresu odesílatele i příjemce. Zkratka IP znamená internetový protokol, což je protokol, pomocí kterého spolu komunikují všechna zařízení v Internetu.

ISDN

pochází ze slov Integrated Services Digital Network (Digitální síť integrovaných služeb). Dnešní telefonní sítě jsou založeny na digitálních telefonních ústřednách a přenosové cesty mezi ústřednami jsou také plně digitalizovány. Poslední analogová část sítě je účastnická přípojka. ISDN nabízí plně digitální přenos k účastníkovi.

Jazyk SMS zpráv

slang využívaný při psaní SMS zpráv. Ve zprávách bývá jazyk obvykle zkracován, bývají vytvářeny různé zkratky a gramatice není přikládán velký význam.

Komunita

virtuální komunita je skupina lidí, jejichž komunikace probíhá formou dopisů, telefonu, emailu nebo Usenetu.

Konvergence

termín konvergence je běžně používán, pokud jde o syn-grickou kombinaci hlasu, dat a videa v jediné síti.

Logging

v zabezpečení počítače znamená logging (tzn. Log in a log out) proces, který dovoluje přístup uživateli do počítačového systému. Log in je identifikace uživatele při vstupu do systému (obvykle obsahuje uživatelské jméno, heslo, atd.). Log out je používán pro akce, kdy uživatel opouští systém (před tím, co do něj vstoupil pomocí log in).

Malware

počítačový program určený ke vniknutí do počítačového systému nebo jeho poškození. Výraz malware vznikl ze slov malicious (zákeřný) a ze slova software. Pod souhrnné označení malware se zahrnují počítačové viry, trojské koně, spyware.

MMORPG (Massively Multiplayer Online Role-Playing Game)

počítačová hra na hrdiny o více hráčích, která umožňuje tisícům hráčů po celém světě být duchem v jeden čas na jednom místě, zpravidla ve fiktivním virtuálním světě skrz Internet. Příkladem takové hry může být např. RunScape.

MMS (Multimedia Messaging Service)

multimediální paralela k SMS. Pomocí MMS může uživatel posílat kromě textu i obrázky, audio a videoklipy (podobné jako u e-mailu. MMS zprávy jsou přenášeny jako datový tok prostřednictvím datové technologie GPRS v GSM. MMS lze posílat z jednoho mobilního telefonu na druhý, případně z mobilního telefonu do emailové schránky.

Moblog (mobile blog)

forma blogu, při které se využívá mobilního telefonu.

Moderace

proces eliminace nebo zmenšování extrémů. Moderátor může na internetové adrese odstranit nevhodné příspěvky z webových stránek, fóra nebo IRC. Moderátor nebo zkráceně mod je osoba, která má zvláštní pravomoci v rámci internetového fóra. Může odvést diskusi do jiné části fóra, uzavřít diskusi, odpovídat na otázky, atd.

MP3

formát ztrátové komprese zvukových souborů, založený na kompresním algoritmu MPEG. Při zachování vysoké kvality umožňuje zmenšit velikost hudebních souborů v CD kvalitě přibližně na jednu desetinu, u mluveného slova má ale výrazně horší výsledky.

SLOVNÍČEK POJMŮ

MSISDN

zkratka Mobile Station International Subscriber Directory Number. Jedná se o unikátní číslo přidělené mobilním operátorem pro SIM kartu v mobilní síti GSM nebo UMTS.

MSN (Microsoft network)

kolekce internetových služeb společnosti Microsoft. Původně bylo MSN spuštěno v roce 1995 (Windows 95). Od té doby se rozsah poskytovaných služeb mnohonásobil. První poskytovanou službou byla emailová schránka.

MySpace

americký server, který není pouze obyčejnou seznamkou. Sdružuje lidi stejných zájmů a poskytuje možnost komunikace s některými celebrity. Kromě klasických profilů se zde setkáváme i s profilů hudebníků z celého světa, filmařů a herců. Na server je možno nahrávat neomezené množství fotografií a videí, u kterých není vyžadována autorizace moderátorem.

Online

termín online je používán v souvislosti s počítačovou technologií. V českém překladu bývá také často používán výraz „být připojen“ (např. k Internetu).

Outing

veřejné oznámení něčí homosexuální orientace bez souhlasu nebo proti vůli této osoby. Outing nelze zaměňovat za coming out, který spočívá v dobrovolném oznámení tohoto faktu samotným subjektem.

Parental control

(Rodičovská kontrola)

možnosti, které jsou obsaženy v televizních, počítačových a video hrách, které dovolují rodičům sledovat nebo limitovat dítě a jeho aktivity.

PDA (Personal digital assistant)

kapesní počítač, který je též známý pod názvem počítač do dlaně. Tyto počítače mají mnoho způsobů využití: obsahují kalkulačku, hodiny, kalendář, mají přístup na Internet, tím pádem může uživatel přijímat a posílat emaily, může být také použit k nahrávání videí, k hraní her, atd.

Peer to peer

označení architektury počítačových sítí, ve které spolu komunikují přímo jednotliví uživatelé. Dnes e označení Peer to peer vztahuje hlavně na výměnné sítě, prostřednictvím kterých si mnoho uživatelů může vyměňovat data.

Phorming

označuje manipulativní postupy, které mají přimět uživatele, aby útočnickovi sdělil své osobní údaje. Je to obdoba phishingu.

Phising

podvodná technika používaná na Internetu k získávání citlivých údajů (hesla, čísla kreditních karet atd.) od obětí útoku. Jejím principem je rozesílání emailových zpráv, které se tváří jako oficiální žádost banky či jiné podobné instituce a vyzývají adresáta k zadání jeho údajů na odkazovanou stránku. Tato stránka může například napodobovat přihlašovací okno internetového bankovníctví a uživatel do něj zadá své přihlašovací jméno a heslo. Tím tyto údaje prozradí útočníkům, kteří jsou poté schopni mu z účtu vykrást peníze.

PIN

akronym z anglického spojení slov personal identification number (osobní identifikační číslo). Jedná se o jedinečný identifikátor, pomocí kterého je možné se autorizovat např. platební karty, mobilní telefony, vstupní kódy, atd. Nejčastěji se jedná o čtyřmístné číslo (mobilní telefony, kreditní karty), které se musí zadat při zapnutí předmětu a bez jeho znalosti není možné tento předmět použít. v rámci ochrany majitele je většinou systém vybaven určitým počtem možností, které je možno zadat, než dojde k zablokování.

Počítačová síť

souhrnné označení pro technické prostředky, které realizují spojení a výměnu informací mezi počítači. Umožňují uživatelům komunikaci podle určitých pravidel, za účelem sdílení využívání společných zdrojů nebo výměny zpráv.

Podcast

nebo podcasting je metoda šíření informací vynalezená v roce 2004 Adamem Currym. Pro jednotlivé navazující sady záznamů se používá slovo podcast. Podstata technologie spočívá v tom, že jde o zvukové záznamy a o video záznamy, které autor podcastu umísťuje na Internet v podobě souborů, na které odkazuje na webových stránkách, ale především v uzpůsobeném RSS feedu. Ten pak specializovaný program průběžně monitoruje a nové soubory sám stahuje a nahrává do uživatelského osobního přehrávače.

Pop-up

vizuální element grafického uživatelského rozhraní některých počítačových programů. Jméno pochází od toho, že pop-up se objeví nad ostatními vizuálními elementy na obrazovce a zakryje je. Pop-up se může v zásadě objevit na libovolném místě obrazovky. Příkladem pop-up může být třeba kontextová nápověda, která se vynoří na pozici kurzoru, nebo různá dialogová okna. Výraz pop-up se v současnosti používá pro

SLOVNÍČEK POJMŮ

samostatná okna, které často otevírají různé webové stránky k zobrazování reklamy. Tato praxe je všeobecně pokládána za velmi rušivou a obtěžující pro uživatele, moderní kvalitní webové prohlížeče lze nastavit tak, že zobrazování vyskakovacích oken automaticky blokují.

Post (nebo posting)

v češtině posílání, vstup uživatele do blogu, internetového fóra, e-mailu nebo Usenetu.

Privacy settings

v širším slova smyslu znamená soukromí, osobní oblast jednotlivce nebo skupiny (například rodiny). Zahrnuje schopnost či právo zadržovat informace o sobě, ale také hmotný a myšlenkový prostor subjektu.

Prohlížeč

počítačový program, který slouží k prohlížení www stránek. Program umožňuje komunikaci s http serverem a zpracování přijatého kódu, který podle daných standardů zformátuje a zobrazí webovou stránku. Textové prohlížeče zobrazují stránky jako text, obvykle velmi jednoduše formátovaný.

RSS

RSS je rodina XML formátů určených pro čtení novinek na webových stránkách a obecněji syndikaci obsahu. Technologie RSS umožňuje uživatelům Internetu přihlásit se k odběru novinek z webu, který nabízí RSS zdroj. Tento zdroj se většinou vyskytuje na stránkách, kde se

obsah mění a přidává velmi často. Původně tento formát sloužil pouze k předávání aktuálních novinek mezi jednotlivými servery, které takto velmi jednoduše mohly odkazovat na aktuální články na jiných serverech. RSS formát poskytuje obsah celého článku, příp. jeho část, odkaz na původní článek a také jiná metadata.

RuneScope

počítačová hra vytvořená týmem Jagex, které má v současné době kolem 5 miliónů bezplatných účtů a asi milión placených. Za jejího „vynálezce“ se považuje Andrew Grower, který ji vytvořil v roce 1998 a veřejnosti představil v roce 2001.

SCAM 419

označení pro druh podvodu u nás známého spíše jako Nigerijské dopisy. Tyto podvody nejsou žádnou novinkou, existovaly již dříve buď ve formě dopisu nebo jako faxy. Rozvojem e-mailové komunikace se podvody masově rozšířily, ale princip zůstává stejný. Osloví vás neznámý člověk, že zdědil, získal nebo dokonce spravuje něčí majetek ve výši několika desítek miliónů dolarů a potřebuje pomoc při jeho převodu ze země. Za to je slíbená tučná odměna ve výši několika desítek procent z celkové částky. Princip podvodu spočívá v tom, že oběť musí neustále platit nečekané administrativní poplatky a převod majetku se stále oddaluje.

Sdílení fotografií

publikace a přesun uživatelských fotografií online z důvodu, aby je mohly zhlédnout i jiní uživatelé. První sdílení fotografií začalo v 90. letech, ale rozšířilo se až po roce 2000.

Sdílení souborů

využívá model peer-to-peer, kde jsou soubory uloženy a poskytovány uživatelskými počítači. Většina uživatelů podílejících se na sdílení souborů na Internetu může složky jak nahrávat, tak i stahovat.

Second life

virtuální svět na internetové bázi vytvořený společností Linden research Inc.

Server

aplikace, která poskytuje služby pro připojené klienty jako součást klientského serveru.

Sexting, sextování

elektronické rozesílání textových zpráv, fotografií či videa se sexuálním obsahem.

SMS Spoofing

označuje zneužití Internetu k odesílání falešných SMS zpráv.

Snímek obrazovky

obraz, který počítač nahraje a zobrazí na monitoru. Jedná se o zkopírování aktuální podoby obrazovky a její uložení v paměti počítače nebo i následný záznam na pevný disk v podobě grafického souboru.

Sociální sítě

označení pro informační sítě (poskytované internetovými portály), které umožňují vytvářet virtuální společenství. Uživatelé mohou sdílet např. své osobní informace (osobní údaje, fotografie, video), komunikovat pomocí chatu a setkávat se tak s lidmi, se kterými by se uživatelé těchto portálů pravděpodobně nikdy nesešli. Servis sociálních sítí využívá softwaru k vytvoření sociálních sítí na Internetu, které jsou určeny pro skupiny lidí se stejnými zájmy. Většina těchto servisů zprostředkovává pro uživatele různé druhy interakcí, jako jsou např. chaty, messaging, emaily, videa, voice chaty, blogy, diskusní skupiny atd. Různé sociální sítě využívají denně miliony lidí, a proto tyto sítě hrají důležitou roli v dnešní společnosti. Servisy sociálních sítí jsou např. v Evropě Bebo, MySpace, nebo Facebook v Severní Americe.

Spam

zneužití elektronické pošty k zasílání emailů náhodně vybranému množství uživatelů. Původně se slovo spam používalo pouze pro nevyžádané emaily, ale dnes se

SLOVNÍČEK POJMŮ

tento fenomén rozšiřuje na ostatní druhy internetové komunikace (diskusní fóra, komentáře, instant messaging).

Splash pages

stránky internetové adresy. Mohou být použity k omezení přístupu na pornostránky, na stránky obsahují reklamy na alkoholové nápoje nebo hazardní hry. Mohou nasměrovat uživatele na stránky podle jejich jazyka nebo země, ve které žije, atd.

Spyware

program, který se sám nainstaluje na počítač, na který se dostane s jinými daty, které uživatel stahuje z Internetu. Poté monitoruje chování uživatele a sbírá rozmanité osobní informace (jako např. jaké internetové adresy uživatel navštěvuje), aby je pak poskytl jinému uživateli. Dále může měnit nastavení počítače, měnit domovské stránky. Někteří autoři spyware se brání, že jejich program data odesílá pouze za účelem zjištění potřeb nebo zájmů uživatele.

Stahování (downloading)

termín užívaný pro popis transferu dat – v tomto případě jde o stažení dat.

Stalking

v překladu znamená pronásledování, opakované stupňované obtěžování, které může mít různou podobu a intenzitu.

Nejčastější projevy stalkingu:

- a. Opakované dlouhodobé pokusy kontaktovat oběť (pomocí dopisů, e-mailů, telefonátů, SMS zpráv, zasíláním vzkazů na ICQ, Skype, v chatu, zasíláním různých zásilek s dárky apod.).
- b. Demonstrování moci a síly stalkera (výhrůžky).
- c. Ničení majetku oběti (např. oken, auta, domácích zvířat, zasílání počítačových virů apod.).
- d. Stalker označuje sám sebe za oběť.
- e. Snaha poškodit reputaci oběti (stalker rozšiřuje o oběti nepravdivé informace v jejím okolí).

Svobodný (otevřený) obsah

výraz, který se užívá pro označení stránek s obsahem, jenž může být používán a rozšiřován jinými uživateli bez jakéhokoliv právního omezení. Svobodný obsah zahrnuje všechna volná díla. Jedná se např. o Wikipedii.

Text messaging (Posílání zpráv)

termín užívaný pro fakt zasílání krátkých textových zpráv z mobilního telefonu využitím Short Message Service – SMS. Tato služba je dostupná na většině mobilních telefonů a některých PDA. Zprávu lze posílat mezi mobilními telefony, jinými zařízeními, na pevné telefony nebo přes Internet. Délka zprávy je omezena na 160 znaků.

Uploading (nahravání)

stejně jako downloading (stahování) jsou termíny, které vypovídají o přenosu elektrických dat mezi počítači nebo jinými podobnými systémy.

URL Uniform Resource Locator (Jednotný lokátor zdrojů)

slouží k přesné specifikaci umístění zdrojů informací na Internetu.

Usenet

soubor elektronických diskusních skupin. Hierarchická struktura umožňuje uživatelům celosvětové síti nalézt spolu uživatele se společnými zájmy.

Uživatel

jedinec, který používá počítačový systém. Kvůli vlastní identitě má uživatel vlastní účet (uživatelský účet) a uživatelské jméno.

Uživatelské jméno

operační text, který odkazuje na jedince používající určitý počítač. Uživatelé se mohou identifikovat z důvodu kontroly a bezpečnosti. Kvůli identifikaci má každý uživatel svůj účet, své uživatelské jméno a v mnoha případech i heslo.

Videoblog

zkráceně vlogging je forma blogů využívající video. Položky jsou pravidelně vytvářeny a často kombinují začleněné video s textem, obrazy nebo jinými metadaty.

Virus

počítačový virus je program, který dokáže sám sebe zkopírovat a infikovat počítač, aniž by to uživatel zjistil. Pojem počítačový virus je hojně používán, ale není zcela správný, protože kromě virů existují i jiné programy ohrožující počítač, jako jsou například programy malware (určené ke vniknutí do počítačového systému a jeho poškození). Viry mohou být šířeny z jednoho počítače na druhý, pokud se jejich hostitel dostane do kontaktu s jiným, neinfikovaným počítačem například prostřednictvím Internetu nebo vyměnitelného média jako jsou CD, disketa nebo flash disk. Zatímco některé viry mohou být cíleně ničivé (mazání souborů na disku), jiné viry mohou být jen obtěžující.

Vyhledávač

vyhledávač byl vytvořený k prohledávání internetových adres a stránek.

Walled garden (obezděná zahrada)

Walled garden je funkce na Internetu, která prohledává okolí, aby kontrolovala informace a webové stránky, kam mají uživatelé přístup. Tato metoda je používaná ISP. Příkladem stránky, který užívá funkci walled garden je America Online.

SLOVNÍČEK POJMŮ

WAP (Wireless Application Protocol)

aplikace užívající bezdrátovou komunikaci, aby umožnila přístup na Internet z mobilního telefonu nebo PDA. Běžně využívaný je přístup na email z mobilního telefonu, sledování cen akcií, sportovní výsledky, zprávy a stahování hudby.

Web 2.0

nový trend využití technologie webových stránek a internetového designu, který se zaměřuje na podporu vytváření, sdílení informací a hlavně spolupráci mezi jednotlivými uživateli. To vede k vytváření komunit na Internetu (např. sociální sítě, wiki, blog, atd.).

Web crawler (jiný název: spiders)

programy, které automaticky a metodicky prohledávají www stránky. Mnoho stránek, hlavně se jedná o internetové vyhledávače, využívá tyto typy programů na aktualizaci svých databází.

Webhosting

pronájem prostoru pro webové stránky na cizím serveru. Pronajímatel serveru bývá označován jako poskytovatel webhostingu. Díky webhostingu si můžete své webové stránky umístit na Internet, aniž byste museli mít vlastní server. Poskytovatelé většinou u webhostingu abíží skriptovací technologie např. PHP, ASP, atd.

Webová kamera (webkamera)

malé kamery, jejichž obrazy mohou být přístupné prostřednictvím Internetu a díky tomu je záběr dostupný uživateli na počítači s přístupem na Internet kdekoliv na světě. Uživatel může častějším snímáním a odesíláním snímků vytvořit plynulý sled obrázků, které pak mohou být sledovány jako video.

Webová služba

řešení pro umožnění komunikace a vyměňování informací mezi aplikacemi přes Internet.

Wi-Fi

bezdrátová technologie, která měla původně sloužit k propojení zařízení a jejich připojení k místní síti (např. firemní sítě, atd.). Postupně byla využívána k bezdrátovému připojení do sítě Internet.

Wiki

software, který umožňuje registrovaným uživatelům nebo komukoliv jinému společně vytvářet, uspořadávat, uvádět odkazy a organizovat obsah internetové adresy. Nejznámější formou wiki je encyklopedie Wikipedie.

Wikipedia

otevřená vícejazyčná encyklopedie. Na vytváření jejího obsahu se podílejí dobrovolníci z celého světa. Existuje přibližně v 250 jazycích. Původně vznikla jako projekt pro Nupedia (bezplatná internetová stránka obsahující články odborníků). Zakladateli Wikipedie byli

Američané Jimmy Wales a Larry Sanger. Vlastní Wikipedie vznikla roku 2001, kdy existovala jen jedna, anglická, verze textu. Postupně počet článků vzrůstal a o rok později vzniká španělská Wikipedie. V listopadu 2006 obsahovala Wikipedie asi 5,6 miliónů článků.

Windows Live Spaces

jedná se o platformu sociální sítě, která byla spuštěna v roce 2004 pod názvem MSN Space. Počet návštěvníků Windows Live Space se za měsíc odhaduje na 27 miliónů.

Xanga

internetový portál se sídlem v New Yorku, který poskytuje weblogy, fotoblogy, atd. Jeho začátky sahají do roku 1999, kdy stránka vznikla jako portál pro sdílení knižních a hudebních recenzí. K dnešnímu dni se odhaduje, že tento portál využívá více než 40 miliónů uživatelů. Stránky mohou být zobrazeny nejen v angličtině, ale i v dalších jazycích jako je např. čínština, španělština, japonština.

Yahoo

celosvětová internetová společnost. Byla založena studenty postgraduálního studia Stanfordské univerzity v lednu 1994. Sídlo společnosti je Sunnyvale v Kalifornii. V této síti je shlédnuto kolem 3,4 biliónů stránek denně a díky tomu patří Yahoo k nejnavštěvovanější webové stránce v USA. Yahoo nabízí produkty jako Yahoo News (portál zpráv), Yahoo!Finance, Yahoo!Games (hry), Yahoo-

!Music (hudbu), atd. Navíc 31. března 2008 byl spuštěn portál Yahoo!Shine určený ženám mezi 25 až 54 lety, který poskytuje informace např. o módě, sexu, partnerkých vztazích, bydlení i astrologie.

YouTube

internetová stránka určená na sdílení videí, kde uživatelé mohou nahrávat, shlédnout a sdílet videoklipy. YouTube bylo vytvořeno v polovině února roku 2005 třemi bývalými zaměstnanci PayPal. Služba se sídlem v San Brunu (Kalifornie) užívá technologii Adobe Flash ke zobrazení široké škály videí vytvořených uživateli, jako např. filmové, televizní a hudební klipy, stejně jako amatérská videa (např. video blogging). V říjnu 2006 oznámila společnost Google Inc. spojení s YouTube (smlouva byla uzavřena 13. listopadu 2006). Neregistrovaní uživatelé mohou na stránce YouTube shlédnout většinu videí, ale zaregistrovaní uživatelé mohou mimo to i nahrávat neomezené množství videoklipů. Některá videa s nevhodným obsahem jsou přístupná pro osoby starší 18 let. Nahrávání videí, ve kterých se vyskytují pornografie, nahota, urážky, týrání, komerční reklamy a nabádání k trestným činům je zakázáno. V současné době (k 9. dubnu 2008) je na YouTube kolem 83 miliónů videí a kolem 3 miliónů uživatelských účtů.

Zloděj identity

termín používaný pro podvodné jednání zahrnující krádež peněz nebo získání výhod tak, že jedinec předstírá, že je někdo jiný.

ODKAZY
NA DALŠÍ ZDROJE INFORMACÍ
A MATERIÁLY_

ODKAZY NA ČESKÉ WEBY

- <http://www.e-bezpeci.cz>
- <http://www.saferinternet.cz>
- <http://proti-sikane.saferinternet.cz>
- <http://www.minimalizacesikany.cz>
- <http://www.poradenskecentrum.cz/sikana.html>
- <http://www.sikana.cz>
- <http://www.sikana.org>
- <http://www.internethelpline.cz>
- <http://www.lupa.cz>
- <http://www.zive.cz>
- <http://www.hoax.cz>

ODKAZY NA ZAHRANIČNÍ WEBY

- <http://www.ovce.sk/>
- <http://en.teachtoday.eu>
- <http://en.wikipedia.org/wiki/Cyber-bullying>
- <http://www.stopcyberbullying.org>
- <http://www.cyberbullying.info>

- <http://www.cyberbullying.org>
- <http://www.cyberbullying.us>
- <http://www.pewinternet.org>
- <http://www.ncpc.org/cyberbullying>

AUDIOVIZUÁLNÍ MATERIÁLY, PŘÍRUČKY, ANALÝZY

- **Plakát s desaterem pro školáky ke stažení (Nadace Naše dítě)**
http://www.nasedite.cz/data/articles/down_244.pdf
- **Přehledový list Kyberšikana ke stažení (E-bezpečí)**
http://cms.e-bezpeci.cz/component/option,com_docman/task,catalog_view/gid,45/Itemid,2/lang,czech/
- **Leták Bezpečný Internet (E-bezpečí)**
http://cms.e-bezpeci.cz/component/option,com_docman/task,catalog_view/gid,45/Itemid,2/lang,czech/
- **Příručka pro rodiče a vychovatele (Saferinternet)**
http://www.saferinternet.cz/data/articles/down_696.pdf
- **Bezpečnost dětí na Internetu - Výsledky výzkumu (Saferinternet)**
<http://www.saferinternet.cz/ke-stazeni-/711-3>

ODKAZY NA DALŠÍ ZDROJE INFORMACÍ A MATERIÁLY_

- **Minimalizace šikany - brožura (Nadace O2, Aisis)**
http://www.minimalizacesikany.cz/files/publicita/brozura_nadace_o2_nahled.pdf
- **Seznam se bezpečně - film určený dětem, jejich rodičům a pedagogům o nástrahách Internetu a nebezpečí, která jsou skryta za nejrozličnějšími identitami (Seznam)**
<http://www.seznamsebezpecne.cz/>
- **Videospoty pro bezpečnější Internet (Saferinternet)**
<http://www.saferinternet.cz/ke-stazeni-/605-3>
- **Příběhy o šikaně - videa (Minimalizace šikany)**
<http://www.minimalizacesikany.cz/videogalerie>
- **Kampaň proti kyberšikaně v Polsku – video spot**
<http://www.dzieckowsieci.pl/strona.php?p=204>
- **Lets fight it together – video spot**
http://www.teachertube.com/viewVideo.php?video_id=87922

Kolektiv autorů
Kyberšikana a její prevence – příručka pro učitele

Pro město Plzeň zpracovala společnost Člověk v tísni, o.p.s., pobočka Plzeň

Editor:
Aleš Kavalír

Na přípravě se podíleli:
Nina Rottová, Vladimíra Kovářová, Lenka Meteláková Pekařová, Roman Pekař.

Grafická úprava:
Ondřej Polony

Tisk:
DRAGON PRESS s.r.o.

Plzeň, 2009 | 108 stran | vydání první

ISBN 978-80-86961-78-1

Publikace vznikla v rámci projektu „Prevence nebezpečných komunikačních praktik při využití ICT“, podpořeného v rámci „PROGRAMU PODPORY NEINVESTIČNÍCH PROJEKTŮ PREVENCE KRIMINALITY OBCÍ 2009“ Plzeňského kraje.

ISBN 978-80-86961-78-1

